

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1906. Andra Kammaren. N:o 24.

Onsdagen den 7 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 28 nästlidne febr. förda protokollen.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagaf, att herr *O. E. V. Wavrinsky* i Stockholm anmält sig vara af sjukdom hindrad att denna dag inställa sig i kammaren.

§ 3.

Efter föredragning af herr *S. Nordströms* å kammarens bord hvilande motion, n:o 136, blef denna motion hänvisad till konstitutionsutskottet.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande n:o 3, bankoutskottets memorial n:o 4 och lagutskottets utlåtande n:o 19.

§ 5.

Till afgörande förelåg statsutskottets utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkterna 1—3.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. tullverket.

Punkten 4, angående tullverket.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen

dels att, med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 13 januari 1906 tillstyrkta ändringar i tullverkets stater, för år 1907 bestämma anslaget för tullverket till ett mot staternas slutsumma svarande belopp af 4,036,800 kronor, att såsom förslagsanslag utgå direkt af tullmedlen, hvarigenom nämnda anslagstitel, i nu gällande riksstat upptagen till 3,852,100 kronor, komme att höjas med 184,700 kronor,

dels ock att medgifva, att i afvaktan på definitiv reglering af kustbevakningen i Stockholms skärgård, tills vidare under år 1907, så länge den nuvarande kontrollören vid tullbevakningsinspektionen i Stockholm kvarstode i tjänsten, till aflöning åt honom finge, utöfver det å indragningsstaten för honom uppförda lönebelopp, af tullmedlen disponeras ett belopp, motsvarande tjänstgöringspenningarna vid tjänsten enligt 1904 års aflönings- och ålderstilläggsstater.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning hade utskottet till behandling förehåft en af herr *A. Thylander* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 56, hvori föreslagits, att Riksdagen i den under sjunde hufvudtiteln föreslagna utgiftsstaten för tullverket ville företaga den ändringen, att från anslaget till vikariatsersättning och extra biträden måtte få användas högst 20,000 kronor för beredande af kostnadsfri ledighet åt bevakningsbetjante, som ej vore berättigade till semester.

Utskottet hemställde:

a) att herr Thylanders omförmälda motion, i hvad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

b) att Riksdagen, under förutsättning af bifall till hvad utskottet under mom. a) hemställt, måtte, med godkännande af de i statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 13 januari 1906 förordade ändringar i tullverkets stater för år 1907, beräkna dessa stater till de i statsrådsprotokollet angifna beloppen och sålunda för år 1907 bestämma anslaget för tullverket till ett mot staternas slutsumma svarande belopp af 4,036,800 kronor att såsom förslagsanslag utgå direkt af tullmedlen; samt

c) att Riksdagen måtte, på sätt af Kungl. Maj:t blifvit föreslaget, medgifva, att, i afvaktan på definitiv reglering af kustbevakningen i Stockholms skärgård, tills vidare under år 1907, så länge den nuvarande kontrollören vid tullbevakningsinspektionen i Stockholm kvarstode i tjänsten, till aflöning åt honom finge, utöfver det

å indragningsstaten för honom uppförda lönebelopp, af tullmedlen disponeras ett belopp, motsvarande tjänstgöringspenningarna vid tjänsten enligt 1904 års afönings- och ålderstilläggsstater.

*Angående
tullverket.
(Forts.)*

Sedan till en början utskottets i *mom. a)* gjorda hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Thylander, som yttrade: Herr talman! Af det anslag, som Riksdagen i fjol beviljade till vikariats- och extra ersättning, beslöt Riksdagen att 10,000 kronor skulle få användas för att bereda kostnadsfri ledighet åt bevakningsbetjante, som ej äro berättigade till semester.

Nu möter oss den underrättelsen, att af detta anslag omkring 1,100 kronor eller något däröfver ej blifvit använda. Denna underrättelse har varit motivet för statsutskottets afstyrkande utlåtande i denna punkt. Samtidigt härmed får man emellertid också veta, att i Stockholm och i Göteborg icke fullt hälften af bevakningsbetjante kunnat komma i åtnjutande af en sådan kostnadsfri ledighet, då däremot på alla öfriga platser — utom i Norrland, hvarest tullbetjante icke åtnjutit sådan ledighet alls — tullbetjante i allmänhet hafva fått 15 dagars kostnadsfri ledighet. Nu förvånas man icke alls öfver att statsutskottet afstyrkt min motion, ty det är ju ett verkligt skäl att icke bevilja ökning i ett anslag, då icke det förut beviljade anslaget i sin helhet tagits i anspråk för det afsedda ändamålet. Man frågar sig likväl, hvarför så icke skett. Om man ser efter i statsutskottets betänkande, så finner man, att skälet är att söka dels hos de lokala förvaltningarna, dels hos generaltullstyrelsen.

Mig förefaller det som om, då Riksdagen beviljat 10,000 kronor för att skaffa här ifrågavarande ledighet åt bevakningsbetjante, Riksdagen också i och med detsamma velat fastslå den principen, att dessa betjante så långt sig göra låter skola komma i åtnjutande af kostnadsfri ledighet. Jag finner det då icke vara på sin plats, att de förvaltningar, som hafva om hand afgörandet af dessa frågor, handlat så som de nu gjort, att det återstår ett belopp, så att Riksdagen med anledning af denna återstod anser sig icke behöfva bevilja större belopp för beredande af kostnadsfri ledighet.

När jag först såg detta, tänkte jag, att det möjligen förhåller sig så, att arbetet för tullbetjante i Stockholm och Göteborg ställer sig lindrigare än på andra platser i landet. Sedermera har jag tagit reda på hur det förhåller sig med saken och funnit, att tullbetjante hafva en daglig tjänstgöringstid under januari, februari, november och december månader af 8 timmar om dagen, under mars och oktober af 9 timmar, under april och september af 12 timmar, under maj, juni, juli och augusti af 13 timmar.

I Göteborg hafva tullbetjante en daglig tjänstgöring under januari, februari, november och december månader af 11 timmar, under mars och oktober af 12 timmar, under april, maj, juni, juli, augusti och september 13 timmar om dagen.

*Angående
tullverket.
(Forts.)*

I Malmö ställer sig tjänstgöringstiden för dag sålunda: under januari, februari, november och december månader 10 timmar, under mars och oktober 11 timmar, under april och september 13 samt under maj, juni, juli och augusti månader 14 timmar.

Vidare hafva de på de olika platserna helgdagstjänstgöring och natt-tjänstgöring. I Stockholm hafva de 15 helgdagsvakter om året med 10 timmar per vakt, i Göteborg 17 sådana med 11½ timmar per vakt, i Malmö 31 helgdagsvakter à 15 timmar.

Nattvakterna ställa sig sålunda: i Stockholm 60 nattvakter à 12 timmar, i Göteborg 92 à 12 timmar och i Malmö 73 à 10½ timmar.

Nu är det visserligen så, att tullbetjante i Stockholm hafva det något lindrigare än i de öfriga två större städerna, men denna skillnad är icke så stor, att tullbetjante i Stockholm med anledning därpå skulle hafva det så illa ställt, att icke mer än hälften kommer i åtnjutande af den kostnadsfria ledigheten. Natt- och helgdagsvakterna ställa sig äfven i det närmaste lika.

Därför drager jag den slutsatsen, att en lindrigare arbetstid icke kan vara orsaken till att man delar så olika. Det förefaller mig äfven märkvärdigt, att de 1,100 kronorna skulle lämnas kvar och ej kunna utdelas. Om jag tänker mig, att för hvarje sådan kostnadsfri ledighet skulle för år utbetalas så mycket som 50 kronor i tjänstgöringspenningar, så skulle det ändock ha blifvit 11 betjante till, som kunnat komma i åtnjutande af en sådan ledighet. Jag finner det därför värdt att beakta, att, om Riksdagen anslår en summa för ett visst ändamål för att, såsom här är fallet, bereda en arbetande klass en väl behöfzig tjänstledighet under en viss tid af året, de myndigheter, som få detta anslag sig beviljad för att sedermera dela ut det, då äfven böra göra det så rättvist som möjligt. Ty Riksdagen har verkligt, då den förlidet år anslag nämnda summa, menat, att det en gång skulle komma därhän, att alla skulle få sådan ledighet.

Nu faller det mig naturligen icke in att göra något som helst yrkande, ty jag medgifver, att utskottet just i den omständigheten, att det finnes ett öfverskott, har skäl för sin hemställan; men jag har blott velat uttala den önskan, att vederbörande myndigheter, när de få sådana anslag sig beviljade, måtte beakta Riksdagens mening om huru desamma böra användas.

Herr Karlsson i Göteborg: Att gent emot ett i en sådan fråga enigt statsutskott göra något annat yrkande än som utskottet föreslagit torde icke vara till någon nytta; men jag skall dock i detta sammanhang be att få erinra om ett yttrande af generalpostdirektören Krusenstjerna, då fråga var om postvakttjänstledighet eller semester. Han yttrade då, att han icke kunde finna någon större nödvändighet för tjänstemännen än för betjante att erhålla någon tids ledighet. Samma förhållande, som gällde i det fallet

om postvaktbetjante, gäller gifvetvis äfven i detta fall om bevakningsbetjeningen i tullverket. Jag vill blott ha uttalat detta och tillika uttrycka den önskan, att frågan vid en kommande riksdag måtte få en bättre utgång än hvad den nu får.

Angående
tullverket.
(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Berg* i Göteborg, *Röing*, *Wijk*, *Nilson* i Örebro, *Broström* och *Kjellén*.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Härefter föredrogs *mom. b)*; och anförde därvid

Herr Johansson i Jönköping: Innan kammaren går att bifalla den hemställan, som utskottet gjort, kan jag ej underlåta att fästa uppmärksamheten på ett sakförhållande, som omnämnes på sidan 20 i statsrådsprotokollet beträffande tullverkets i den föredragna punkten omhandlade lönestat. Där säges, ehuru blott i förbigående, att tullverket har ett antal af icke mindre än 114 e. o. tjänstemän, hvilka äro inkallade till ständig tjänstgöring mot arfvode såsom biträdande kammarskrifvare, mot årligt skrifbiträdesanslag eller mot dagaflöning, och att af dessa blott få ha tjänstgjort under kortare tid än 10 år. Från annat håll har jag hört uppgifvas, att många af dessa 114 ha tjänstgjort vida längre tid än 10 år. Mina herrar, detta är verkligen en omständighet, som vi böra lägga märke till, nämligen att det inom tullverket finnes så stort antal e. o. tjänstemän, som måste tjänstgöra så lång tid, innan de kunna vinna ordinarie anställning ens i den lägsta graden. Och i denna lägsta grad är, enligt uppgift på sid. 25 i samma protokoll, aflöningen blott 1,800 kronor om året i lön jämte 400 kronor i tjänstgöringspenningar. Om jag icke misstagar mig, fordras det af dessa tjänstemän, att de skola ha aflagt studentexamen, innan de kunna få anställning vid tullverket; och dock skola de sedan i hvarje fall gå en tid af öfver 10 år, innan de kunna bli ordinarie ens i denna lägsta lönegrad. Detta förhållande synes mig vara af den beskaffenhet, att vi kunna ha anledning att hemställa till regeringen att för Riksdagen framlägga förslag, hvarigenom ett sådant missförhållande kunde afhjälpas.

Jag har ej kunnat underlåta att påpeka detta i sammanhang med den föredragna punkten. Något yrkande har jag icke att göra.

Häruti instämde herrar *Lindgren* i Oskarshamn, *Thylander*, *Warburg* och *Hellgren*.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman! Det förvånar mig verkligen, att man här kan framkomma med pretentioner på en löneförbättring, då ju denna lönestat helt nyligen undergått en fullständig reglering. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. c).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 5—10.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—19.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

Mom. a)

Utskottets hemställan bifölls.

*Angående
förstärkning
af arbets-
krafterna å
generaltull-
styrelsens
kameralfbyrå.*

Efter föredragning af *mom. b)*, angående förstärkning af arbetskrafterna å generaltullstyrelsens kameralfbyrå, yttrade

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Biesert: Herr talman, mina herrar! Jag skall först och främst be att få begagna tillfället att till utskottet bringa mitt värdsamma tack för den behandling, utskottet låtit 7:de huvudtiteln komma till del. Jag ser i denna behandling ett erkännande från utskottets sida, att Kungl. Maj:t låtit sig angeläget vara att icke göra andra äskanden än sådana, som varit högst nödiga och nyttiga.

På en enda punkt har utskottet funnit anledning att något pruta på hvad Kungl. Maj:t begärt, nämligen i den nu föredragna punkten. Kungl. Maj:t har här begärt 15,000 kronor i stället för förut 12,000 kronor, för uppehållande på förordnande under år 1907 af en notarietjänst å generaltullstyrelsens kanslibyrå, en revisors- och bokhållaretjänst å nämnda styrelsens kameralfbyrå samt två revisorstjänster och en aktuarietjänst å samma styrelsens revisionsbyrå. Utskottet har nu funnit, att hvad Kungl. Maj:t begärt utöfver föregående år, nämligen 3,000 kronor, har varit något för mycket. Jag kan icke neka till, att min tillfredsställelse skulle varit fullständig, om utskottet bifallit, hvad Kungl. Maj:t begärt, äfven i denna punkt, och det af den anledningen, att ett nedsatt anslag här under hvad Kungl. Maj:t begärt skall medföra ganska stora olägenheter.

Redan under flera år har det gifvit sig ett behof tillkänna på generaltullstyrelsens kameralbyrå af ökade arbetskrafter. Detta behof ökades i hög grad, när man var tvungen att skaffa sig en särskild lokal för persedelförrådet. En af revisorerna och bokhållarna å kameralbyrån hade sig ålagdt att sköta detta persedelförråd. När han sålunda skulle vistas på olika lokaler, var det en gifven sak, att det redan förut ansträngande arbetet skulle blifva för en man alldeles omöjligt att sköta. Därför var också Kungl. Maj:t tvungen att föregående år af tullmedlen och det anslag, som är å tullverkets stat uppfördt till vikariatsersättning samt arfvoden och flitpenningar å extra biträden m. m., anvisa ett belopp af 3,000 kronor för uppehållande af den tjänst på kameralbyrån, till hvilken hörde största delen af det arbete, som denna föreståndare för persedelförrådet förut på kameralbyrån utfört. Nu är det gifvet, att, om Riksdagen bifaller hvad utskottet föreslagit, Kungl. Maj:t måste vidtaga en ändring af den anordning, som redan innevarande år är gällande på grund af Kungl. Maj:ts därom fattade beslut. Nu menar jag, att en så maktpåliggande post som det viktiga granskningsarbete, som åligger denna tjänsteman, gör det i hög grad önskligt, att denna tjänsteman har sådana kvalifikationer, att man kan sätta obetingadt förtroende till honom. Och jag för min del tror knappast, att det är möjligt, att få en tjänsteman med dylika kvalifikationer för en lön af endast 2,000 kronor, när det gäller ett så ansträngande arbete.

*Angående
förstärkning
af arbets-
krafterna å
generaltull-
styrelsens
kameralbyrå.
(Forts.)*

Utskottet säger i sitt betänkande: »Däremot har utskottet funnit betänkligheter möta mot, att Riksdagen skulle genom bifall till Kungl. Maj:ts framställning, i hvad densamma afser anslag till en revisors- och bokhållaretjänst å generaltullstyrelsens kameralbyrå, medgifva en ytterligare ökning af styrelsens personal, innan frågan om styrelsens lönestat i dess helhet varit föremål för utredning af den kommitté, som den 3 oktober 1902 blifvit af Kungl. Maj:t tillsatt för afgifvande af utlåtande och förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden.»

Ja, jag tycker, att utskottets resonnemang därvidlag är fullständigt riktigt. Men här gäller det icke att tillsätta en tjänst på ordinarie stat. Hela denna anordning med förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen är uppförd på extra stat, med förordnanden tills vidare, just i afvaktan på en blifvande lönereglering. Skola Riksdagen och Kungl. Maj:t vänta på, att denna lönereglering kommer till stånd och blifver fastställd, utan att vidtaga de allra nödvändigaste åtgärder, på det att arbetet måtte gå sin gilla gång inom generaltullstyrelsen, ja, då är jag rädd för, att det kommer att dröja alltför länge, och att svårigheterna skola hopa sig, så att betydande olägenheter kunna uppstå. Såsom sagdt, jag skulle hafva varit utskottet i ännu högre grad tacksam, än hvad jag redan är, om det hade behjärtat Kungl. Maj:ts framställning också i den här punkten.

*Angående
förstärkning
af arbets-
krafterna å
generaltull-
styrelsens
kamerallbyrå.
(Forts.)*

Såsom frågan nu ligger och mot ett enhälligt statsutskott, förmodar jag, att intet är att göra. Och Kungl. Maj:t har därför endast att för nästa år se till att söka ordna förhållandena inom generaltullstyrelsen med så små olägenheter som möjligt.

Herr Hammarlund: Herr talman! Det gäller här inrättandet af en ny revisors- och bokhållaretjänst å generaltullstyrelsens kamerallbyrå, och aföningen för denna skulle vara 3,000 kronor.

Nu veta herrarne, att det finnes tillsatt en löneregleringskommitté. Med hänsyn härtill bör man naturligtvis så mycket som möjligt underlåta att inrätta nya statstjänster i afvaktan på kommitténs utlåtande. Då här därjämte icke förefanns något alldeles oeftergifligt behof, ansåg sig utskottet icke böra bevilja dessa 3,000 kronor för inrättandet af den ifrågasatta tjänsten.

Men däremot är det otvivelaktigt att generaltullstyrelsen nu behöfver förstärkning af sina arbetskrafter, och utskottet har också velat vara med om att tillstyrka ett anslag af 2,000 kronor för detta ändamål.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet menade, att det skulle uppstå stora olägenheter genom att icke de 3,000 kronorna för den ifrågasatta tjänsten beviljades. Jag vågar dock hoppas, efter det uttalande han här hade, att denna sak skall kunna ordnas på lämpligt sätt under den mellantid, som kommer att förflyta tills denna tjänst kan komma att definitivt inrättas, och jag skall därför be att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan blef af kammaren bifallen.

Punkterna 21—33.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Angående
fabriks-
inspektion.*

Punkten 34, angående anslag för anordnande af fabriksinspektion, föredrogs häruppå; och lämnades därvid på begäran ordet till

Herr Thorsson, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag har ingen erinran att göra med anledning af det anslag, som här föreslås, jag ämnar tvärtom yrka bifall till den föredragna punkten, utan det är en annan sak jag vill beröra.

I likhet med hvad förhållandet varit föregående år har här i Riksdagen utdelats en bok, innehållande en redogörelse för yrkesinspektionens verksamhet, den nu ifrågasatta afseende år 1904.

Uti det sammandrag, som är uppgjort på de första bladen af denna berättelse, förekommer det några siffror, hvilka gifvit mig anledning att begära ordet. Där anför kommerskollegium, att till och med utgången af år 1904 hafva utaf 18,610 arbetsställen 11,519

hunnit blifva inspekterade. Det återstår således af anmälda arbetsställen 7,091, som ännu icke blifvit inspekterade. Under år 1904 ha yrkesinspektörerna vidare enligt uppgift för första gången inspekterat 776 arbetsplatser. Skall det gå uti denna tågordning skulle således först 9 år fram i tiden alla till och med utgången af år 1904 anmälda arbetsställen ha hunnit blifva för *första* gången inspekterade.

*Angående
fabriksinspek-
tion.
(Forts.)*

Det framgår vidare af berättelsen, att under år 1904 ha inspekterats 2,037 arbetsställen samt att å dessa arbetsställen voro sysselsatta 75,513 arbetare; å de nu för första gången inspekterade arbetsställena, som nämndt 776 till antalet, voro sysselsatta 11,137 arbetare.

Beträffande anvisningar angående skyddsåtgärder, ha yrkesinspektörerna funnit sig föranlåtna att i 5,220 fall meddela sådana under nämnda år, och af dessa afsågo 2,525 nyinspekterade arbetsställen. Litet längre fram i yrkesinspektörernas berättelse se vi en tabell, som visar, att under detta år ha inträffat 3,186 olycksfall, hvaraf 89 med dödlig utgång. Om vi då jämföra dessa båda siffror, nämligen den, som anger antalet under år 1904 inträffade olycksfall, 3,186, och den andra, som anger antalet fall, där yrkesinspektörerna under samma tid ansett sig befogade föreskrifva anordningar till skydd mot olycksfall, hvilken utgjorde 5,220, så upprullar sig, åtminstone för mig såsom arbetare, en mycket mörk tafia, i all synnerhet då jag tar i betraktande, att arbetsgifvarne enligt lag icke äro *skyldiga* att gifva arbetarne någon ersättning för förlorad arbetskraft under de första 60 dagarne efter inträffadt olycksfall, och då jag dessutom vet, att det största antalet af dessa 3,186 arbetare just äro sådana, som falla inom det område, där arbetarne ha utsikt att gå fullständigt miste om hvarje ersättning för förlorad arbetskraft, för den händelse de icke genom sina organisationer eller annorledes kunnat i arbetsaftalen tillförsäkra sig någon betryggande bestämmelse i detta afseende.

Med tanke på allt detta har jag ansett det vara min plikt och skyldighet, att, så långt detta nu må kunna till någon åtgärd föranleda, rikta en varm vädjan till chefen för finansdepartementet, att han, så långt det är görligt, måtte påskynda den kommitté, som har att utreda härmed sammanhängande spörsmål, så att man snarast möjligt må kunna få in ett lagförslag, som afser att åstadkomma en förbättring på detta område.

I detta anförande instämde herrar *Larsson* i Västerås, *Blomberg*, *Karlsson* i Fjäl och *Kropp*.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 35—40.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 41.

Lades till handlingarna.

Punkten 42.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvarsdepartementet.

*Angående
upprättandet
af ett kom-
mendantskap
i Boden.*

Punkten 1, angående anslaget till kommandantsstaten.

I den till Riksdagen den 13 januari innevarande år aflättna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade, under åberopande af propositionen bilagdt statsrådsprotokoll öfver landtförsvarsärenden af samma dag, Kungl. Maj:t föreslagit, att Riksdagen för upprättande af ett kommandantskap i Boden måtte med godkännande af det vid statsrådsprotokollet fogade förslag till stat för kommandantsstaten, öka anslaget till kommandantsstaten, nu 15,298 kronor, med 13,323 kronor till 28,621 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar vice talmannen *Pehrson*, *Nylander*, *Persson* i Stallerhult, *Andersson* i Västra Nöbbelöf, *Olsson* i Fläbro, *Persson* i Tällberg, *Wiklund*, *Sjö*, *Eriksson* i Bäck och *Lindgren* i Islingby, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte, med afslag å Kungl. Maj:ts framställning angående upprättande af ett kommandantskap i Boden, i 1907 års riksstat uppföra anslaget till kommandantsstaten till oförändradt belopp.

Efter föredragning af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr *Persson* i Stallerhult, som yttrade: I denna punkt ha herr vice talmannen m. fl. afgifvit en reservation, hvori reservanternas yrka afslag å såväl Kungl. Maj:ts framställning som utskottets hemställan, och jag skall taga mig friheten härmed yrka bifall till denna reservation. Detta mitt yrkande skall jag motivera med några ord.

År 1901, då den nya härordningen antogs, beslöts inrättandet af ett kommandantskap i Boden, hvilket dock, liksom mycket annat som då beslöts, fick en ganska lång öfvergångsperiod. Detta första öfvergångsstadium är ännu icke slut. Huruvida detta kommandantskap skulle utöfvas af befälhafvaren för något af de truppförband, som komme att där förläggas, eller af en särskild kommandant beslöts icke år 1901. Vid fjolårets riksdag förelåg en kungl. proposition, där Kungl. Maj:t föreslog, att kommandanten skulle tillsättas på förordnande och erhålla ett årsarfvode af 1,500 kronor, och således att kommandanten skulle utgöras af befälhafvaren för något truppförband. Detta förslag blef af Riksdagen afslaget i dess helhet. Nu i år kommer Kungl. Maj:t med ett förslag, däri Kungl. Maj:t föreslår, att ett själfständigt kommandantskap skall upprättas i Boden, och detta redan till nästa år. Såväl utskottet som reservanterna äro ense med Kungl. Maj:t därom, att kommandanten bör hafva en själfständig ställning och således icke utgöras af en truppförbandsbefälhafvare på annan stat med arfvode. Då utskottets majoritet och reservanterna äro eniga härom, kan man ju tycka, att skillnaden dem emellan icke är så stor. Skillnaden är endast den, att enligt reservanternas förslag skulle man vänta ett eller annat år, kanske högst ett år, med tillsättande af detta kommandantskap.

I den kungl. propositionen har — icke annat jag kan se — hufvudparten af motiveringen gått ut på att bevisa, att det icke går för sig att låta detta kommandantskap utöfvas af befälhafvaren för ett truppförband, utan att det bör vara en själfständig kommandant. Och denna del af motiveringen har öfvertygat hela utskottet, och man har så att säga godkänt denna Kungl. Maj:ts uppfattning.

Nu är skillnaden mellan utskottsmajoriteten och reservanterna endast den: skall man anslå medel redan till nästa år för detta kommandantskap eller skall man vänta därmed? Och för min del har jag verkligen ansett, att tiden knappast är inne för detta kommandantskaps upprättande redan till nästa år. Det torde icke ännu finnas tillräckligt med arbete för en kommandant i Boden. De skäl, som blifvit anförda i den kungl. propositionen för att redan till nästa år där upprätta ett kommandantskap, hafva icke synts mig tillräckliga. Jag har för min del icke kunnat finna, att dessa skäl äro så talande, att man skulle behöfva redan för nästa år anslå medel till detta kommandantskaps upprättande. Den, som något känner till fästningen i Boden — den ställning, hvori den befinner sig, och den, hvori den nästa år antagligen befinner sig —, kan omöjligt bli öfvertygad om, att denne kommandant skall kunna redan nästa år få arbete i den tjänst, han blir tillsatt att sköta och förvalta. Det är icke möjligt, säger jag, att då kan finnas arbete, som skall åligga en kommandant. Det säges visserligen här i propositionen, att det eller det året komma de och de trupperna att förläggas dit, t. ex. Norrbottens regemente, som redan är förlagdt

*Angående
upprättande
af ett kommandantskap
i Boden.
(Forts.)*

*Angående
upprättande
af ett kom-
mendantskap
i Boden.
(Forts.)*

där. Men antingen detta regemente ligger vid Boden eller Notviken, lärer väl en kommandant icke få så mycket att skaffa med detsamma. Den kår, som hufvudsakligen är afsedd för Bodenfästningen, nämligen Boden--Karlsborgs artilleriregemente, är fördelad med sex kompanier på Boden och fyra på Karlsborg, men af dessa 6 kompanier, som tillhöra Boden, äro icke mer än 2 kompanier ännu där eller, rättare sagdt, komma dit på hösten detta år, och de öfriga komma icke dit förr än tidigast på hösten 1908, allt efter som det blir lämpligt. Men äfven om dessa trupper i sin helhet vore redan under år 1907 där förlagda, vore det dock icke möjligt att ordna dessa truppers öfningar förr, än fästningen blir i det skick, att kommandanten kan undervisa dessa trupper i dess försvar.

Vore det så, att kommandanten skulle öfvertaga befälet öfver och ledningen af de trupper, som operera omkring Boden, vore det en annan sak, men något dylikt lär icke vara meningen. Det lär icke vara kommandantens uppgift att leda de fälttrupper, som operera långt från Boden och långt från den fästning, hvars försvar han är satt att leda.

Det är äfven en annan sak, man här har att taga i betraktande. Kungl. Maj:t har i sin hand att ordna, hvarest denna kommandant skall hafva sin bostad och sin expedition m. m. Möjligheten att redan år 1907 erhålla bostäder vare sig å statens område eller å det privata torde vara ganska liten, och det torde bli ganska stora svårigheter för den, som skall taga hand om kommandantskapet, att få sig och sin stab inhyst och få lokal för sin expedition.

Mig synes således, som om Kungl. Maj:t borde kunna finna sig tillfredsställd med den åsikt, som reservanterna hafva, då de ju helt och hållet godkänt anordningen med ett själfständigt kommandantskap, ehuru de icke velat anslå medel för dess upprättande redan nästa år.

Det är väl icke meningen att inrätta högt aflönade statstjänster utan att samtidigt lämna arbete åt den tjänsteman, som sedan blir tillsatt? Men här förefaller det mig icke möjligt, att denna kommandant med sin stab redan år 1907 skall kunna få något arbete, utan torde det arbete, som då kan förefinnas, åligga andra, som hafva skyldighet att utföra och ordna sådana arbeten.

Hvad beträffar ledningen af Boden-fästningen under 1907 är det icke möjligt, att en kommandant kan behövas för den sakens skull.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att, såsom jag redan i början af mitt anförande gjorde, få yrka bifall till reservationen och afslag å såväl Kungl. Maj:ts framställning som utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Nilsson* i Skärhus, *Eriksson* i Bäck, *Olsson* i Fläsbro, *Hultkrantz*, *Wiklund*, *Hammarström* och *Mag-nusson* i Tumhult.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Tingssten: Herr talman! Om det vore så, att den föreslagna kommandanten icke skulle från och med år 1907 få ett tillräckligt fält för sin verksamhet, så skulle jag aldrig hafva tillstyrkt framläggandet af denna proposition. Såvidt jag känner saken — jag har under loppet af sex månader oafåtligt arbetat på de planer, som äro erforderliga för att ordna förhållandena vid Boden —, så kommer det visserligen icke att saknas arbete för kommandanten. Hvad den s. k. lilla Bodenkommittén under mitt ordförandeskap utförde utgör dock endast en ringa bråkdel af det stora arbete, som måste ske för att bringa försvarsplanen i alla dess detaljer för denna fästning i ett fullt tillfredsställande skick. Arbetet för detta ändamål kräfver år.

Kommandanten har, såsom en hvar i kammaren torde känna, en tvåfaldig uppgift. Den *ena* afser att ordna, öfvervaka och bestämma de för garnisonen och fästningen gemensamma fredsförhållandena (garnisonstjänsten), att anordna och leda gemensamma öfningar och att stå i spetsen för fästningsområdets administration. Den *andra* uppgiften afser ombesörjandet af den oafåtliga fortgående försvarsförberedelsen vid fästningen.

Hvad den första uppgiften angår, är det upplyst i statsverkspropositionen, att, liksom i fjol var förhållandet, komma i år Bodens ingenjörskårs öfningar att försiggå i Boden, och så blifver äfven fallet för nästa år, hvarefter kåren kommer att i sin helhet förläggas till nämnda ort. Innevarande höst flyttas dit två kompanier af Boden—Karlsborgs artilleriregemente, och af Kungl. Maj:t är anbefalldt, att Norrbottens regemente skall flyttas till Boden 1907, men det finnes intet, som utesluter, att på grund af särskilda förhållanden vid Notviken — ogynnsam förläggning och en långvarig difteriepidemi under innevarande vinter — en tidigare förflyttning kan bli nödvändig. Huru som helst, under år 1907 komma tre särskilda truppförband att vara förlagda i Boden, och om man förlägger tre särskilda truppförband på en och samma plats, är det ur tjänstesynpunkt ovillkorligen nödvändigt, att där finnes en person, som utöfvar högsta befälet samt ingriper ordnande och reglerande. Äfven om icke samtliga tre truppförband befinna sig i Boden från och med den 1 januari 1907, behöfver kommandanten tid på sig för att sätta sig in uti förhållandena samt för att affatta för garnisonstjänsten erforderliga instruktioner.

Än viktigare är det emellertid, att kommandanten sättes i tillfälle att snarast möjligt göra sig förtrogen med förhållandena i Boden för att kunna påbörja utarbetandet af de försvarsplaner, som äro erforderliga, som måste finnas för olika fall och olika eventualiteter, och som måste ansluta sig till fästningsverkens och besättningsstyrkans gradvis skeende utveckling. I höst eller senast i början af nästa år blir ett af de största fästena, fästet på Gammalängsberget, färdigt, under nästa år beräknas ytterligare två fästen

*Angående
upprättande
af ett kom-
mandantskap
i Boden.
(Forts.)*

*Angående
upprättande
af ett kom-
mandantskap
i Boden.*
(Forts.)

blifva färdiga, och sedan komma de återstående under loppet af åren 1908 och 1909. Jag kan säga detta på den grund, att jag har en på ort och ställe förvärfvad kännedom om huru långt arbetena ha fortskridit på hvarje särskildt fäste, afvensom om den ordning, uti hvilken fästningsverken lämpligen kunna fullbordas.

Det är af vikt, att man må kunna snarast möjligt gripa sig an med utarbetandet af de särskilda planer, som ingå uti eller höra till fästningens försvarsförberedelse inom ramen af den stora befästningsplan, som gillats af Kungl. Maj:t och Riksdagen. Här är icke meningen att skaffa en kommandant, som skall hitta på nyheter eller projekter utöfver denna plan, utan meningen är att få en kommandant, som *inom* planen skall göra det bästa möjliga och i tid sörja för att det blir planmässighet och ordning i försvaret.

Det skulle föra alldeles för långt att genomgå alla dessa särskilda detaljplaner, som måste finnas för olika fall och eventualiteter samt gent emot olika angreppsmetoder. Jag vill endast nämna, att det fordras en särskild plan för bevakningen under det ena eller andra läget, en besättningsplan för de besättningsstyrkor, som kunna ifrågakomma, en plan för hur den rörliga bestyckningen (det flyttbara artilleriet) skall användas, om fienden angriper från det ena eller andra hållet, en särskild plan för fästningens rustning eller armering vid mobilisering i artilleristiskt och fortifikatoriskt afseende, en särskild plan för sjukvårdens ordnande, en särskild plan för truppersnas förläggning och förplägnad m. m. dylikt. Det kräfver ett långt arbete att få detta i ordning och det kräfves flera år, innan kommandanten kan hinna fullständigt och planmässigt ordna allt hvad till fästningens försvarsförberedelse hörer. Men jag tillåter mig framhålla ännu en gång, att arbetet skall ske i den riktning, Kungl. Maj:t och Riksdagen afse och i öfverensstämmelse med hvad som föreslagits i propositionen angående fortsättningen af befästningsarbetena i Boden. Denna proposition åsyftar, att fästningsarbetena skola begränsas och att fästningsanläggningen icke skall svälla ut och blifva för stor för den besättning, som man kan påräkna för fästningens försvar.

Min önskan och afsikt är sålunda att, med begärandet af anslag till en kommandant i Boden, från början åvägabrinda planmässighet, reda och ordning uti fästningens försvarsberedelse, och jag skulle vara synnerligen tacksam, om kammaren ville behjerta detta. Om herrarne bevilja anslaget, skulle ni göra försvaret en god tjänst, särskildt försvaret af vår nordligaste landsända.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Såsom redan nämnts af den förste talaren, ha reservanterna härvidlag icke försökt eller velat förhindra tillsättandet af denna kommandant på Boden, utan de ha endast velat uppskjuta detta kommandantskap på ett år. Jag har hvarken inom utskottet eller af herr statsrådet och chefsens för landförsvarsdepartementet varma anförande till för-

mån för Kungl. Maj:ts förslag kunnat bli öfvertygad om nödvändigheten af att kommandanten tillsättes redan under år 1907. Det är sagdt, att denne kommandant skulle få så mycket att göra. Hos reservanterna har just den farhågan gjort sig gällande, att om en kommandant tillsättes redan nu, han skulle taga sig mera att göra än hvad vi trott vara lämpligt. Som herrarne alla ha sig bekant, ha planer för befästningarna vid Boden uppgjorts af åtskilliga kommittéer, nu senast af 1905 års kommitté, som i samråd med vissa myndigheter gjort upp ett bestämdt förslag. Det är ganska tvifvelaktigt, huruvida icke en kommandant, som tillsattes redan 1907, skulle taga sig vissa friheter och söka införa vissa ändringar i dessa anordningar. Det säges af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, att något dylikt icke skulle komma i fråga; men statsrådet nämnde bland en massa göromål, som denne kommandant skulle ha, att han skulle vidtaga vissa anordningar i fråga om fästningens fullbordande i artilleristiskt och fortifikatoriskt afseende. Det är detta, som gjort, att vi icke ansett det lämpligt att redan nu, under det själflva befästningsarbetet pågår, tillsätta en kommandant, som möjligen skall förrycka de anordningar, som af den senaste kommittén i samråd med flera myndigheter vidtagits för fästningens iordningställande. Min mening är den, att Boden kommer att kosta så mycket pengar, att det icke kan gå an att låta en myndighet efter en annan vidtaga anordningar och bestämma, att nu skall här göras det och det, utan jag tror, att det är bäst att få fullborda arbetet efter de nu uppgjorda förslagen, och att icke en kommandant får komma dit och göra sin enskilda mening i dessa stycken gällande. Något sådant anser jag mindre lämpligt.

Det är visserligen sant, att det nu kommer dit tre truppförband, men det är väl icke värre, än att hvar chef kan hålla reda på sitt förband, i synnerhet som ett af dem icke är större än två kompanier. Det finnes andra platser, där lika stora truppmassor ligga lika nära hvarandra, utan att dock där någon kommandant blifvit tillsatt för att hålla reda på de särskilda afdelningarna. Det har ju bestämdt påpekats, att det äfven skulle gälla att upprätthålla ordningen bland de kårer, som ligga i Boden. Ja, då fästningen kommer därhän i befästningsafseende, att den verkligen kan anses som fästning, att det då behöfves en kommandant, är jag den förste att erkänna. Men så länge den icke är i det skick, att den verkligen kan anses som en fästning af någon betydelse, så länge anser jag, att en kommandant icke kan ha någon egentlig uppgift att fylla. Kommandanten har att göra sina iakttagelser inom fästningens område, detta är det hufvudsakliga, och det är icke långt utöfver detta område, som hans verksamhet behöfver sträcka sig. Det behöfver således icke taga lång tid för honom att sätta sig in i sin uppgift. Äfven om detta anslag icke beviljas förr än nästa år, kan en kommandant bli utsedd redan under år 1907, och han kan då börja sätta sig in i förhållandena

*Angående
upprättande
af ett kom-
mandantskap
i Boden.
(Forts.)*

Angående
upprättande
af ett kom-
mendantskap
i Boden.
(Forts.)

och lär redan vid början af 1908 vara så inne i dem, att han kan ordna sakerna där uppe.

Det är visserligen begärdt endast ett anslag på ungefär 13,000 kronor. Men tro herrarne, att det räcker till kommandantskapet? Det är min fullkomliga öfvertygelse, att det icke räcker på långt när. Det finnes bland annat inga bostäder åt kommandanten och hans stab. Det är visserligen föreslaget, att en del af anslaget skulle användas till hyra, men icke räcka dessa 13,000 kronor till allt hvad som behöfves för kommandantskapets ordnande, det är min mening. Det är därför jag icke kunnat vara med om Kungl. Maj:ts förslag att för nästa år bevilja anslag till en kommandant, utan ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen och afslag å utskottets hemställan.

Med herr Andersson i Västra Nöbbelöf förenade sig herrar *Persson* i Tällberg, *Andersson* i Baggböle och *Jonsson* i Lycksele.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag skall be att få lägga ännu några ord till hvad som redan dels af herr Carl Persson och dels af herr Hans Andersson blifvit anfördt i fråga om upprättande redan under 1907 af ett kommandantskap i Boden. Det har nyss anförts ifrån statsrådsbänken, att det vore angeläget att redan under år 1907 få en kommandant till Boden, dels därför att under samma år tre truppförband komma att dit förläggas, dels ock på det att kommandanten i god tid måtte kunna utarbeta försvarsplaner, och att sådana planers utarbetande taga lång tid. Detta är nog riktigt; och icke skall det falla mig in att bestrida något af hvad herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet sålunda anför. Men det torde i alla fall kunna göras ännu en erinran, hvilket det skulle vara rätt tillfredsställande att få besvarad af herr statsrådet. Som herrarna alla känna till, har Riksdagen uti propositionen nr 52 fått sig förelagd en begäran från Kungl. Maj:t att bevilja något mer än 7,000,000 kronor för Bodenbefästningens fullbordande. Af detta anslag begäres nu i år för 1907 endast 1,575,000 kronor. När jag här använder ordet endast, är det i den meningen, att i allt fall för år 1907 icke begärts så stor del, som man möjligen kunnat vänta, af det belopp af något öfver 7,000,000 kronor, som erfordras för Bodenbefästningarnes fullbordande i deras helhet. Det är ju också tydligt, att när man af dessa 7,000,000 kronor eller närmare bestämt 7,134,500 kronor, som skulle erfordras för fullbordandet af Bodenbefästningarne, icke för år 1907 använder mera än 1,575,000 kronor, det väsentligaste återstår att fullborda efter år 1907. Under sådana förhållanden vill jag göra den frågan: Kan man ej tryggt utgå därifrån, att det för den blifvande kommandanten å Bodenbefästningarne skulle finnas fullt tillräcklig tid att sätta sig in i de förhållanden, med hvilka han bör vara förtrogen, innan Bodenbefästningarne blifva fullbordade eller i det närmaste fullbordade, äfven om han icke blir tillsatt före år 1908?

Jag håller bestämdt före, att kommandanten får tid att sätta sig in i alla de honom åliggande göromål, äfven om han icke blir tillsatt under år 1907, emedan så mycket arbete för befästningsarbetenas fullbordande kommer att återstå efter år 1907, att det säkerligen icke kommer att hinna utföras på hvarken 3 eller 4 år.

Såsom herrarne finna, hafva reservanterna ingalunda velat förneka nödvändigheten däraf, att en kommandant bör finnas vid Bodenbefästningarna — det kan naturligtvis icke komma i fråga — utan de hafva endast ansett, att man kunde spara kostnaderna för kommandantskapet under år 1907; och kan man göra det, tycker jag, att man också bör göra det. Låt vara, att besparingen icke blir stor, någon blir den dock alltid.

Jag tror därför, att reservanterna hafva haft goda skäl för sin reservation, och ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr Hammarskjöld: Herr talman, mina herrar! Som kammararen finner, står mitt namn icke bland reservanterna, utan jag har afgjort ställt mig på regeringens sida i denna fråga, därför att jag varit och är fullt öfvertygad om nödvändigheten af att redan under år 1907 få en kommandant i Boden. Alla de skäl, som tala för denna sak, hafva redan blifvit på ett så klart och öfvertygande sätt framhållna af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, att jag icke behöfver vidare orda därom.

Här hafva emellertid mot dessa skäl framhållits invändningar, som jag anser mig böra besvara. Herr Andersson i Nöbbelöf nämnde, att det skulle vara mycket farligt, om kommandanten skulle komma och söka göra några ändringar i de planer, som redan af Riksdagen blifvit uppgjorda, särskildt i fråga om artilleriet. Jag tror, att detta beror på ett fullständigt missförstånd. Här lärer icke kunna blifva fråga om, att kommandanten skulle göra några förändringar i fråga om själva fortens bestyckning, utan de planer, som han skulle komma att uppgöra i fråga om artilleriet, skulle röra det rörliga artilleriet, och det nämndes också fullt tydligt af herr krigsministern. Men om han således icke har att uppgöra några planer, som kunna föranleda ändringar i fästningens fasta försvar, så är det dock påtagligt, att en försvarsplan för fästningen förutsätter en mängd olika eventualiteter. En fiende kan tänkas anfalla fästningen på många olika sätt, och på lika många olika sätt, som fästningen kan anfallas, på lika många sätt bör kommandanten veta, huru man skall kunna försvara den. Att det skall taga mycken tid för kommandanten att hinna sätta sig in i alla dessa omständigheter, tycker jag borde vara så klart och ligga så i sakens natur, att det icke borde kunna bestridas.

Vidare nämnde herr Andersson i Nöbbelöf, att det vore alldeles onödigt, att man tillsatte en kommandant, äfven om det skulle komma tre olika truppförband till Boden, då väl de olika cheferna

Angående
upprättandet
af ett kom-
mendantskap
i Boden.
(Forts.)

kunde hålla reda på dessa. Jag undrar, huru det skulle gå i fält, om man skulle hålla på den regeln, att hvar regementschef finge hålla reda på sitt manskap, och om en öfverledning öfver de olika truppförbanden alltid ansetts nödig i fält, så synes det mig vara klart, att en sådan behöfves också inom en fästning, som är en mycket komplicerad inrättning.

Här har icke heller i reservationen ifrågasatts annat, än att en kommandant en gång behöfves; det har endast framhållits, att han icke skulle vara behöfelig så snart som redan år 1907. Å andra sidan har från statsrådsbanken på anförda skäl framhållits, att, det är nödvändigt, att han tillsättes redan då.

Det nämndes också af herr Andersson i Nöbbelöf, att, intill dess befästningsverken i Boden kunde anses såsom färdiga, det vore onödigt att där hafva någon kommandant. Jag finner det vara uppenbart, att, när vid Boden nästa år komma att finnas tre fullt färdiga fort, man också bör anse det vara en fästning, och äfven om så icke vore förhållandet, så är där dock så mycket, som en kommandant har att göra, att han väl behöfves på sin plats.

Herr Andersson i Nöbbelöf yttrade vidare, att det vore möjligt, att penningarne icke komme att räcka till. Ja, därpå kan jag icke svara, men räcka de icke till år 1907, så lära de väl icke heller vara tillräckliga år 1908 eller 1909. När reservanterna antyda, att de vilja vara med om en kommandant om något år, så spelar det väl icke någon stor roll, om anslag för honom beviljas äfven för år 1907.

Jag tycker, att detta är alldeles fullkomligt klart. Man kan taga exempel från ett industriellt verk. Hvem vill tänka sig ett stort industriellt verk med många afdelningar utan en högste chef. Men här vill man tänka sig en fästning utan någon chef eller med en chef, som endast blifvit tillförordnad, i det att en af de underlydande befälhafvarne skulle tills vidare förordnas att uppehålla kommandantsbefattningen. Detta måste naturligtvis medföra en mängd slitningar och kan icke bidra till god ordning.

Herr talman! Jag skall icke uppehålla tiden vidare, utan ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för landförsvarsdepartementet, herr statsrådet Tingsten: Herr talman! Blott ett par ord! På den af herr vice talmannen till mig framställda frågan får jag svara, att, såvidt jag förstår att bedöma denna sak och med stöd af den kännedom jag har om förhållandena vid Boden och om uppgörande af planer för fästningens försvarsförberedelse med hvad därtill hörer, jag anser mig med godt samvete kunna påstå, att kommandanten behöfver tiden redan från och med år 1907, intill dess fästningen blir färdig enligt det förslag, som framlagts i Bodenpropositionen, för att kunna utarbета alla erforderliga planer.

Herr Sjö: Herr talman! Herr Hammarskjöld yttrade, att han var öfvertygad om behofvet af den ifrågavarande kommandantens tillsättande redan under år 1907, enär man redan då kunde anse, att en verklig fästning funnes vid Boden. Jag vill då erinra herr Hammarskjöld därom, att Kungl. Maj:t i propositionen n:o 52 föreslår, att det anslag af 7,134,500 kronor, som begäres för Boden-fästningen, skulle utgå under åren 1907—1910 och att fästningen således icke skulle vara färdig förrän år 1911. Ja, detta säger jag, att Kungl. Maj:t har sagt — det är icke jag, som säger det, och det är stor skillnad på det. Det synes då litet underligt att redan nu förordna, att en kommandant skulle tillsättas redan nästa år.

Om nu skulle hända — såsom en ledamot af kammaren här uttalade vid remissen af den kungl. propositionen om anslag till fästningen Bodens färdigbyggande, då han yttrade, att han ville komma ifrån fästningsbygget och lade utskottet, som fick den kungl. propositionen till behandling, varmt om hjärtat att se till, att icke så stora belopp ansloges, som Kungl. Maj:t här äskat — att t. ex. Riksdagen, som icke har behandlat denna kungl. proposition, skulle säga nej till denna begäran om anslag å 7- å 8,000,000 kronor, hvad skulle då bli följden, om man nu redan beslutat tillsättandet af en kommandant? Jag vill icke säga, att det kommer att ske, ty det skulle vara vissnepolitik. Men hvem vet? Här äro sådana strömningar, och vi hörde ju flera röster efteråt, som i mycket delade hvad nämnde talare uttalade vid remissen af denna kungl. proposition. Man bör taga detta i beaktande, och det riktiggaste hade väl varit, att man toge den kungl. propositionen till behandling och beviljade däri äskadt anslag, innan man går till afgörande af frågan, huruvida denne kommandant skall tillsättas nästa år eller om två å tre år. Det är en sak, som jag tror tålde vid att kammaren toge i beaktande, och det på allra noggrannaste sätt. När jag har en sådan uppfattning, skola herrarne icke alls förväna sig öfver, att jag är en af de betänksamme, som icke vilja köra så fort som Kungl. Maj:t och krigsministern och äfven herr Hammarskjöld. Herr Hammarskjöld har kanske icke läst den kungl. propositionen om fästningsanslaget. Hade han det gjort, så hade han troligen icke nu förordat kommandanttillsättningen. Att han läst den proposition, som vi nu behandla, nämligen om kommandanttillsättningen, betviflar jag ingalunda. Jag ber att i detta fall få framhålla hvad Kungl. Maj:t i motiverna för sitt förslag nämnt om Bodenanslaget. Det är blott några rader. Jag skall taga mig friheten att uppläsa dem. De lyda:

»Då Riksdagen till och med år 1906 beviljat och anvisat 9,946,700 kr., skulle den summa, som af årets Riksdag bör äskas, utgöra 17,081,200 — 9,946,700 kr. = 7,134,500 kr., däri inberäknadt det belopp af 1,576,000 kr., om hvars anvisande framställning redan gjorts i statsverkspropositionen under fjärde hufvudtiteln». — Den punkten af fjärde hufvudtiteln rörande de 1,575,000 kr. är ännu icke behandlad. —

*Angående
upprättandet
af ett kom-
mandantskap
i Boden.
(Forts.)*

Angående
upprättandet
af ett kom-
mendantskap
i Boden.
(Forts.)

»Denna summa synes lämpligen böra fördelas på fyra år (1907—1910) sålunda:

för år 1907, i öfverensstämmelse med den uti statsverkspropositionen under fjärde hufvudtiteln gjorda framställningen, 1,575,000 kronor,

för år 1908 omkring 1,600,000 kronor,

» » 1909 » 1,940,000 » , och

» » 1910 återstoden eller något mera än 2,000,000 kronor.»

Alltså, om vi nu bevilja dessa 7,134,500 kronor, så är det Kungl. Maj:ts mening, att dessa skola anvisas, såsom redan nämnts, under åren 1907, 1908, 1909, 1910 och alltså fästningen enligt förslaget vara färdig först år 1911. Vi skola nu antaga en kommandant redan till nästa år, och han skulle således gå där i 3 å 4 år; och hvad sysselsättning han skulle ha där, ha vi till någon del fått reda på af chefen för kungl. landtförsvarsdepartementet. Men jag undrar, om herrarne äro fullt hemma i saken för att på dessa hans ord tro honom och lita på riktigheten af dessa uppgifter. Jag vill nu icke gärna förneka, att han tänkt sig in i frågan så riktigt, som han möjligtvis kan göra det. Men man kan verkligen sätta i fråga, om det skall behöivas en sådan tid som 3 å 4 år för att sätta sig in i dessa förhållanden.

Ja, herr talman, jag kommer att yrka bifall till reservationen och afslag å såväl Kungl. Maj:ts som utskottets hemställan.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag skulle kunnat inskränka mig till att instämma med herr Hammarskjöld. Men jag skall be att i anledning af det sista anförandet få understryka en synpunkt, som synes mig vara afgörande. Nu tyckes det vara så, att reservanterna söndra sig sins emellan, och huru det plägar gå med ett rike, som söndrar sig, det lärer herr Sjö veta lika väl som jag. Ty förut har det bestämdt påståtts, att det endast vore fråga om ett års uppskot med kommandantskapets tillsättande. Men skulle man draga konsekvenserna af herr Sjös yttrande, skulle kommandanten icke tillsättas förrän 1911, då ju å andra sidan från motståndarne framhållits, att kommandanten icke behöfs, förrän fästningen är fullt färdig. Jag undrar, om icke inför denna konsekvens äfven några af dem, som tänkt rösta med reservanterna, skola draga sig. Ty om vi taga fasta på herr Sjös yttrande, att han icke ville vara med om vissnepolitik, och att han således kommer att vara med om att tillstyrka anslag till Bodenfästningen, så synes det mig, som om det skulle vare en synnerligen stor fara i att dröja med att tillsätta en kommandant, och det desto större, ju längre dröjsmålet blir. Det är ju nämligen tydligt, att alla de stora utgifterna måste alltid beviljas, vare sig en kommandant tillsättes ena eller andra året. Men möjligheten till besparingar å dessa stora utgifter synes mig just ligga däri, att så fort som möjligt en enande vilja kommer att göra sig gällande uppe vid Boden.

Hufvudsakligen från den sista synpunkten och naturligtvis också med beaktande af det rediga och utmärkta anförande, som vi hörde från statsrådsbänken, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
upprättandet
af ett kom-
mendantskap
i Boden.
(Forts.)*

I detta anförande instämde herrar *Kvarnzelius, Höjer, Larsson* i Lund, *af Callerholm, Hagström, Emthén, Camitz, Röing, Vennersten, Asker, Karlsson* i Göteborg, *Berg* i Göteborg, *Thavenius, Nordin, Lundgren, Jeansson* i Kalmar, *Moll, Warburg, Natt och Dag, Lovén, Nyström*, friherre *Bonde, Johansson* i Öija, *Beckman* i Djursholm, *Ekman* i Mo gård, *Neess, Eriksson* i Rödsta och *Vahlquist*.

Herr Elowson: Herr talman! Efter den siste talarens anförande och de många instämmanden, som därpå följde, kunde jag hafva afstått från ordet, men då jag fått det, skall jag be att under ett par minuter få utveckla min åsikt i denna sak.

Såsom jag finner af utskottets hemställan och reservanternas motivering, är det ju ingen meningsskiljaktighet rådande mellan utskottets majoritet och minoritet angående behöfligheten af ett kommandantskap vid Boden. Skiljaktigheten afser tiden, då kommandantskapet skall träda i verket. Och då nu fästningen är under utveckling och väl snart når sin fulländning, i synnerhet om det blir, som vi hört från statsrådsbänken, en begränsning af de vidtstväfande planer, som förut velat göra sig gällande, är jag för min del öfvertygad om nyttan och behöfligheten af att en högsta ledning på platsen bör där finnas.

På denna grund ber jag få yrka bifall till utskottets och Kungl. Maj:ts samstämmiga framställningar.

Herr Sjö: Herr talman! Med anledning af herr Starbäcks påstående, att mitt yttrande gick i den riktningen, att det icke skulle behöfva tillsättas kommandant vid Boden förrän efter 3 à 4 år, får jag upplysa, att det endast var med anledning af Kungl. Maj:ts hemställan och uttalande i motiveringen för sitt anslagsyrkande, att det ännu återstode 4 år, innan fästningen blefve färdig, som jag framhöll, att för nästa år någon kommandant å Bodens fästning icke behöfde tillsättas. Detta förtydligande trodde jag icke, att herr Starbäck skulle ha behöft, då jag tror, att jag yttrat mig så högt och redigt, att han borde kunnat fatta det.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Talaren på gälfen bänken tycktes beklaga, att reservanterna söndrat sig. Men det tycker jag borde glädja honom, om det hade till följd hvad han yttrade. Men sedan sade han, att han hade stor förhoppning om att, i händelse kommandantskapet skulle tillsättas redan nästa år, det skulle lyckas att spara mycket. Den öfvertygelsen har jag icke. Och jag har aldrig hört, att kommandanten skulle vara byggnads-

*Angående
upprättandet
af ett kom-
mendantskap
i Boden.
(Forts.)*

chef. Byggnadschef måste väl vara en fortifikationsofficer, och huruvida kommandanten kommer att sökas ibland fortifikationsofficerarne, är väl en sak, som hvarken herr Starbäck eller jag kan veta. Men för den händelse kommandanten icke blir en fortifikationsofficer och således icke har utbildning i fästningsbyggnadskonst, kan det hända, att det förorsakar slöseri.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Det nämndes af herr Hammarskjöld, att jag gjort mig skyldig till något missförstånd i detta fall. Det kan ju mycket väl hända och det skulle icke heller förvåna mig. Då det har befunnits tillståndigt, att till vissa af statsutskottets ledamöter, som här skola försvara Kungl. Maj:ts förslag, lämnats promemorior, hvilka icke ställts till förfogande af ledamöterna på den afdelningen, som i första hand haft att behandla detta ärende, då kan det nog hända, att jag gjort mig skyldig till en missuppfattning. Men den uppfattningen har jag, att under alla omständigheter är det icke någon besparing att till-sätta detta kommandantskap, förrän fästningen kommer i försvarsbart skick. Ty, som den sista talaren sade, kan det icke vara möjligt, att en kommandant lägger sig i de anordningar, som vidkomma de myndigheter, som redan omhänderhafva anordningarna i fästnings- och fortifikatoriskt afseende.

Herr talman! Jag är fullt öfvertygad om att denna kommandant kommer att förorsaka stora kostnader, om han tillsättes år 1907 i stället för 1908, och jag ber att fortfarande få yrka bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad, gaf herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till den af herr vice talmannen Pehrson med flere vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag i statsutskottes hemställan i första punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 5, bifaller den af herr vice talmannen Pehrson med flere vid punkten afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 102 ja, men 103 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 2—4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5, angående anslaget till stipendier för fältläkarkåren och veterinärstaten.

Angående stipendier för fältläkarkåren och veterinärstaten.

Under ifrågavarande hufvudtitel hade Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att, med godkännande af bifogadt förslag till stat för anslaget till stipendier åt fältläkarkåren och veterinärstaten, höja detta anslag, nu 33,600 kronor, med 9,000 kronor till 42,600 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Vid denna punkt hade emellertid fogats reservation af herr *Persson* i Stallerhult, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, måtte besluta, att nu gällande stat för anslaget till stipendier för fältläkarkåren och veterinärstaten skulle lända till efter rättelse under år 1907 samt att ifrågavarande anslag skulle i riksstaten för nämnda år upptagas med oförändradt belopp 33,600 kronor.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till:

Herr *Persson* i Stallerhult, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den förevarande frågan förelåg också vid föregående års riksdag, och den kungl. propositionen var alldeles likadan med den nu i år föredragna punkten. Utskottet afstyrkte i fjor detta förslag alldeles enhälligt, och hvarken i denna kammare ej heller, som jag tror, i Första Kammaren yttrades ett enda ord till försvar för den kungl. propositionen. Nu förekommer samma fråga i år, och jag står som ensam reservant från utskottet. Oaktadt jag sålunda är ensam, skall jag dock taga mig djärfheten att yrka bifall till min reservation och afslag å utskottets hemställan. Jag måste alltså upptaga kammarens tid något för att angifva skälen till, att jag står som reservant och yrkat afslag å punkten.

Anledningen till, att Kungl. Maj:t i år kommit med samma förslag som förlidet år, är den, att inom fältläkarestipendiatkåren skulle finnas stora vakanser; det vore omöjligt, troddes det, att

*Angående
stipendier för
fällläkar-
kåren och
veterinär-
staten.
(Forts.)*

få kåren fulltalig, därför att aflöningen till stipendiaterna var för låg. Huruvida den lilla förhöjningen i arvodet skulle ha den verkan, som Kungl. Maj:t åsyftat, nämligen att kåren skulle bli fulltalig, därom vill jag icke yttra mig. Men att det måste finnas vakanser äfven 1905 och 1906, då det funnits sådana 1904, detta skall jag försöka att åtminstone i någon mån klargöra, om det lyckas mig.

Orsaken till att man har dessa vakanser och att deras antal något höjts är följande. Som herrarne minnas, förelåg en kungl. proposition vid 1902 och 1903 års riksdagar, däri man fann, att medicinalstyrelsen förmått Kungl. Maj:t att framlägga förslag därom, att det skulle upprättas militärläkarekurser vid garnisonssjukhuset här i Stockholm på sex månader, hvilka kurser hvar och en, som sökte inträde som militärläkarestipendiat eller bataljonsläkare, måste genomgå. Riksdagen ansåg båda gångerna det obehöfligt att inrätta denna kurs; man ansåg, att den medicinska lärokursen var tillräckligt lång förut och att den sålunda icke behöfde förlängas med dessa sex månader. Riksdagen motiverade sitt afslag med de skäl, som jag här antydt.

1903, då denna fråga sist var före, hade statsrevisorerna gjort en upptäckt och erinrade med anledning däraf om, att regements- och bataljonsläkare sökt sig ledighet i ganska stor utsträckning och fått stipendier att förrätta deras tjänster icke endast vid det ena och det andra truppförbandet, utan också vid beväringsskrifningarna. Då revisorerna funnit detta, ansågo de det icke lämpligt, att medicine kandidater skulle förrätta beväringsskrifningar, d. v. s. tjänstgöra såsom truppförbandsläkare vid inskrifningsnämnderna, och gjorde antydan därom. Med anledning af denna fråga, som är ganska vidlyftigt motiverad i revisionsberättelsen, föreslog statsutskottet en skrivelse till Kungl. Maj:t och antydde, att man borde ha högre kompetensfordringar för dem, som skulle ha att förrätta dylika militärläkareåligganden, hvarmed man hänsyftade på denna tjänstgöring vid inskrifningsnämnderna, enär man i princip icke ansåg medicine kandidater kompetenta för ifrågavarande åligganden. Då fann medicinalstyrelsen för godt att i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla, att dessa olägenheter mycket lätt skulle kunna afhjälpas därigenom, att som villkor för anställning som fältläkarestipendiat föreskrefs en tids tjänstgöring å garnisonssjukhuset, detta, ehuru, som nämndt, Riksdagen icke godkänt ett sådant kraf. I följd häraf utfärdade Kungl. Maj:t den 24 juli 1903 — som också är antydt i utlåtandet — en kungörelse, däri kompetensfordringarna för stipendiaterna, skärpas så, att ingen kan vinna anställning som läkarestipendiat, som icke tjänstgjort sex månader vid garnisonssjukhuset. Därefter kunde ingen vinna anställning, som icke gjort sig kompetent genom denna sex månader långa studiekurs. Denna kungörelse skulle tillämpas från och med den 1 september 1903. Då var det alldeles naturligt, att när denna

kungörelse trädde i kraft, kunde icke någon stipendiat vinna inträde i kåren, ty de, som tjänstgjort som underläkare vid sjukhuset efter den 24 juli, måste fortsätta med denna tjänstgöring äfven efter den 1 september, och först därefter kunde de, som ville vinna anställning som fältläkarestipendier, göra sig kompetenta härtill. Hvar och en, som gått igenom denna kurs på sex månader och fått de betyg, som erfordrades, var kompetent. Då var det icke möjligt, att 1904 någon militärläkare kunde vinna inträde som stipendiat. Och ser man på förteckningarna, som finnas på dessa militärläkare i rullorna för armén och flottan, så skall man finna, att 1903 inskrefvos tio stipendier, ty när de fingo reda på denna kungörelse, strömmade de till och sökte inträde i kåren, och, som sagdt, vunno ej mindre än 10 nya stipendier inträde 1903. Kom så 1904. Då blef icke någon inskrifven — icke en enda. Och orsaken därtill voro de hinder, som denna kungörelse lade i vägen. Det var nämligen icke möjligt år 1904 för någon att blifva kompetent för vinnande af inträde i kåren. Ty de fordringar, som denna kungörelse uppställde för sökandena, voro sådana, att de icke kunde fullgöras år 1904. Detta år ökades emellertid vakanserna med 3 eller 4, emedan icke några sökande funnos, som voro kompetenta att anmäla sig. Men orsaken till vakansernas ökning var den, att åtskilliga bataljonsläkarebefattningar under året blifvit lediga och att några första klassens stipendier erhöles dessa befattningar. Under år 1905 kommo nya stipendier till ett antal af 4 eller 5. Då funnos nämligen sådana, som voro kompetenta. Huru det ställer sig 1906, vet jag icke. Jag har icke sökt reda på detta. Men i alla fall finner man af hvad jag här anfört, att man dock så småningom, redan med de nuvarande bestämmelserna, kommer till den normala gången igen.

Nu förhåller det sig så, att orsaken därtill, att man i år kommer igen med samma förslag som förut och begär förhöjning i arfvodena, är, att man därigenom vill söka råda bot på vakanserna i fältläkarestipendiatkåren. Men orsaken *till dessa* är, såsom jag nyss sade, omnämnda kungörelse, hvilken tillkommit på sätt och af anledning, jag förut antydt. *Däri* är anledningen att söka vakanserna, nämligen i de nya fordringar på genomgången 6 månaders kurs här uppe vid sjukhus, hvilka föreskrifvas i denna kungörelse. Icke behöfver denna ökning af fordringarna jämväl medföra förhöjning i arfvodena. Jag kan för min del icke se, att man behöfver gå med på Kungl. Maj:ts förslag och öka dessa arfvoden. Ty det är att märka, att hvar och en af dessa stipendier, så snart de tjänstgöra, erhålla generals dagaflöning med 7 kronor, under det att bataljonsläkarna hafva löjtnants eller kaptens dagaflöning. Denna dagaflöning af sju kronor få dessa stipendier utöfver sitt arfvode, hvilket tillerkänts dem endast därför, att de skola vara i ordning att låta kommendera sig vid behof.

På grund af revisorernas och Riksdagens antydan 1904 har Kungl. Maj:t numera utfärdat en generalorder med föreskrift, att de

Angående stipendier för fältläkarkåren och veterinärstaten.
(Forts.)

Angående
stipendier för
fältläkar-
kåren och
veterinär-
staten.
(Forts.)

ordinarie regements- och bataljonsläkarna skola vara skyldiga att verkligen tjänstgöra den tid, som åligger dem. Därigenom kommer att förhindras, att dessa läkare, såsom förut varit fallet, efter behag kunna anlita stipendiaterna såsom vikarier. Äfven till denna omständighet har man att taga hänsyn, i det att därigenom icke så många stipendier komma att tagas i anspråk, som förut varit händelsen. Jag har med hvad jag nu sagt velat söka visa, att orsaken till vakanserna icke ligger däruti, att arfvodena äro för låga — äfven om de verkligen skulle anses vara för låga — utan ligger på ett helt annat håll.

Det är ju därjämte alldeles gifvet, att, om Riksdagen nu i år i fråga om fältläkarestipendiaterna antager Kungl. Maj:ts förslag om arfvodesförhöjning, Riksdagen måste göra på samma sätt i fråga om flottans läkarestipendier, som utgöra tio till antalet. Dessa marinläkarestipendier hafva icke mer än 600 kronors arfvode jämte sin dagaflöning. Här föreslås nu i fråga om arméns läkarestipendier ett belopp af 900 kronor jämte dagaflöning. För några få dagar sedan behandlade vi en annan hufvudtitel, där jämväl införts läkarestipendier, hvilka skulle vikariera för provinsialläkare, som numera fått lagstadgad tjänstledighet. I fråga om dessa stipendier bestämdes arfvodet till 750 kr. Tro herrarna verkligen, att sådana där olikheter i längden kunna existera? Nej, det blir nog en arfvodeshöjning för alla stipendiaterna, så snart man gått in på den fråga, som här föreligger i öfverensstämmelse med hvad Kungl. Maj:t och statsutskottet föreslagit.

Jag upprepar, att jag likväl icke kan se, att detta behöfves. Då jag med hvad jag här antydt sökt att visa, att Riksdagen nu i år icke torde vara nödsakad att bifalla Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, ber jag att få yrka, att Riksdagen likasom i fjol ville afslå den nu begärda arfvodesförhöjningen. Jag anhäller därför om bifall till det af mig i början af mitt anförande framställda yrkande.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Det är alldeles tydligt, att de förhållanden, som den siste talaren omnämde, nämligen generalordern af den 24 juli 1903, hvarefter de ordinarie läkarne icke tjänstgjorde så lång tid, som var afsedt, haft en ganska betydande inverkan på bristen å stipendier inom fältläkarekåren. Och efter den tiden minskades också stipendiernas antal ganska väsentligt. Med anledning af revisorernas anmärkning härofver och Riksdagens uttalande har sedermera utfärdats en annan generalorder af den 6 februari 1905, däri det påbjudes, att de ordinarie fältläkarne skola tjänstgöra så länge, som rimligen kan åläggas dem. Det tyckes väl, som efter detta bristen på stipendier skulle kunnat minskas, men så har dock icke skett. Vidare har anmärkts ett annat förhållande, som också inverkar på stipendiernas antal, nämligen att de skola göra en sex månaders tjänstgöring vid garnisons-

sjukhuset. Men det är nu så länge, sedan denna bestämmelse infördes, att man kunde tycka, att stipendiatvakanserna inom fältläkarekåren skulle numera kunna minskas. Men huru är det? Jo, de hafva ökats i stället. Det är meningen, att det skall vara 54 stipendiater. Nu är emellertid hälften af platserna vakant. Det är nämligen 27 vakanser; och vakanserna ökas äfven undan för undan. Därför har majoriteten i statsutskottet, som behandlat förslaget, ansett, att vi voro nödgade att gå med på Kungl. Maj:ts förslag för att i någon mån kunna fylla det behof, som vi ansett vara synnerligen viktigt, nämligen att fältläkarekåren i händelse af krig skulle vara fullt användbar för sjukvården för vår armé. Vi hafva icke kunnat undgå att, på det sätt Kungl. Maj:t föreslagit, försöka öka stipendiaternas antal.

Jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slut. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den af herr Persson i Stallerhult vid punkten afgifna reservationen. Herr talmannen, som nu framställde propositioner å dessa yrkanden, förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för förstnämnda proposition. Men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i femte punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr Persson i Stallerhult vid punkten afgifna reservationen.

Voteringen utvisade 94 ja, men 97 nej, hvadan kammaren således fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Punkterna 6—23.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Angående
stipendier för
fältläkar-
kåren och
veterinär-
staten.
(Forts.)*

Angående
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.

Punkten 24, angående anslag för anskaffning af materiel för positionsartilleriet.

Under denna hufvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till anskaffning af materiel för positionsartilleriet bevilja 3,485,000 kronor och däraf på extra stat för år 1907 anvisa 1,250,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, att Riksdagen till anskaffning af materiel för positionsartilleriet beviljade 2,871,000 kronor och däraf på extra stat för år 1907 anvisade 957,000 kronor.

Beträffande denna punkt hade emellertid reservation afgifvits af herrar *H. P. P. Tamm* och *I. Wijk*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, måtte till anskaffning af materiel för positionsartilleriet bevilja 3,485,000 kronor och däraf på extra stat för år 1907 anvisa 1,250,000 kronor.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan yttrade:

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet *Tingsten*: Herr talman! I den nu föredragna punkten har statsutskottet yttrat bland annat följande: »Utskottet, som icke nu ansett sig böra ingå i pröfning af den i statsrådsprotokollet omförmälda, ändrade organisationsplanen för positionsartilleriets beväpning i afseende å förhållandet mellan antalet kanoner och haubitser, håller före, att medel icke böra för närvarande beviljas till anskaffning af större antal haubitser än det enligt 1901 års härordning förutsatta, eller 24 stycken.»

Om jag finge fatta utskottet så, som om utskottet anser, att anslag till 12 haubitser för närvarande icke bör beviljas, och den utgift om 614,000 kronor, som inköpet af dessa 12 haubitser skulle medföra, endast bör för ett eller annat år undanskjutas, så ber jag få säga, att enligt min uppfattning en sådan åtgärd icke skulle öfverensstämma med en klok och ändamålsenlig hushållning. Ty därigenom icke blott brytes den plan för positionsartilleriets beväpning, som är framlagd i statsverkspropositionen, utan förorsakas äfven ökade utgifter. Man skulle då nödgas att beställa positionsartilleriets haubitsermateriel i två omgångar i stället för uti en, som Kungl. Maj:t föreslagit. Det är en själfklar sak, att, därest man beställer i två omgångar, man icke kan betinga sig så gynnsamma rabattvillkor, som om beställningen sker uti en omgång. Dessutom blir kostnaden för besiktningen och de med besiktningen förenade resorna högre. Slutligen löper man risken, att tillverkningen af materielen icke blir så homogen, som man eljest skulle kunnat hoppas

Men utskottet har måhända haft annat syfte med detta sitt yttrande, att det icke ingått i pröfning af den föreliggande planen för positionsartilleriets beväpning. Utskottets yttrande kan tolkas så, att utskottet därmed möjligen underkänt hela den framlagda planen för positionsartilleriets beväpning, och att således i densamma skulle komma att för framtiden ingå endast 24 haubitser i stället för de begärda 36. Utskottet talar nämligen om planen från år 1901, och med anledning häraf ber jag få säga några ord.

*Angående
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Då chefen för generalstaben år 1900 utarbetade sitt organisationsförslag, fotade han det i denna del på generalkommitténs af år 1891 utlåtande. Såväl denna kommitté som chefen för generalstaben föreslogo, att mobiliseringsresultatet vid positionsartilleriet skulle blifva 12 kanonbatterier, 6 haubitsbatterier och 6 kulsprutbatterier. Då chefen för landtförsvarsdepartementet sedermera år 1901 tog frågan om positionsartilleriets organisation under ompröfning, yttrade han sig icke något om beskaffenheten af den materiel, som borde ingå i positionsartilleriets beväpning, utan han berörde endast med några ord den roll, som positionsartilleriet komme att spela i ett krig, och framlade för Riksdagen endast frågan om personalens organisation. Att jag har rätt i detta mitt uttalande, framgår däraf, att, sedan år 1901 organisationen blifvit af Riksdagen antagen, chefen för landtförsvarsdepartementet i december 1901 uppdrog åt en kommitté att inkomma med utredning och förslag beträffande den materiel, som skulle ingå i positionsartilleriets utrustning. Kommittén kom till det resultat, att i positionartilleriets beväpning haubitserna skulle utgöra $\frac{2}{3}$ af pjäserna och kanonerna återstående tredjedelen. På grundvalen af den sålunda förebragta utredningen har sedermera generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet framlagt den plan, för hvilken redogörelse lämnas i statsverkspropositionen, och enligt hvilken plan positionsartilleriet skulle vid mobilisering uppsätta, frånsedt de 6 kulsprutbatterierna, 2 haubitsdivisioner, hvar och en bestående af 2 batterier om 4 pjäser, samt dessutom för hvarje linjedivision ett depåbatteri. Därtill skulle komma 4 pjäser att användas vid skjutskolor, för försöks-skjutningar och såsom reserv. Sammanlagda antalet pjäser skulle sålunda utgöra 36.

Sedan denna plan underställts chefens för generalstaben granskning, uttalade denne i särskild skrifvelse sin fullständiga anslutning till den framlagda planen, och det är denna, som nu föreligger för Riksdagens pröfning. Det är således fråga om att anskaffa 36 haubitser och icke om någon ändring i personalens organisation, ty en sådan ändring har icke ifrågasatts hvarken af kommittén, generalfälttygmästaren eller chefen för generalstaben, icke heller af chefen för landtförsvarsdepartementet eller af Kungl. Maj:t. Frågan rör sig således uteslutande om positionsartilleriets beväpning, och i det framställda förslaget har man gått ut därifrån, att det skulle råda öfverensstämmelse mellan den beräknade tillgången på personal och

*Angående
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.*
(Forts.)

anskaffningen af materiel. Meningen är sålunda att ernå full harmoni och planmässighet, något, som bör eftersträvas såväl i det ena som i det andra afseendet.

Utskottet har icke haft något att invända mot den pjestyp, som här har föreslagits, nämligen 15 centimeters haubitser. Pjeser af den typen äro ganska verksamma. Den kraftigaste projektil, som de äro afsedda för, är mingranaten, hvilken väger 41 kilogram och är laddad med 8 kilogram pikrinsyra. Denna projektil förmår att vid nedslaget åstadkomma uti jordbefästningar mingropar å flere meters djup och diameter; den förmår äfven att nedslå och förstöra de täckta rum, granatskjul, splittertak och mera dylikt, som anordnas i samband med starka fältbefästningar.

Då således — såsom jag nyss sade — utskottet icke hyser någon tvekan med afseende å den föreslagna typen, men det möjligen underkänner i öfrigt den framlagda planen, eller ogillar den proportion mellan antalet haubitser och antalet kanoner, som där blifvit ifrågasatt, ber jag att få yttra något om ändamålsenligheten af en sådan uppdelning i beväpningen, att — fränsetd kulsprutbatterierna — haubitserna skulle utgöra två tredjedelar af hela antalet pjeser och kanonerna en tredjedel.

Positionsartilleriets uppgift är att medverka i strid om befästade ställningar, och dess hufvuduppgift blir därvid att söka bekämpa fiendens fasta, döda försvarsmedel: befästningarna. Det är icke möjligt att med en kanon, vare sig en 12 cm. kanon eller någon annan, kunna med framgång beskjuta horisontala mål eller fasta föremål af den beskaffenhet, som förekomma vid nutidens fältbefästningar, emedan man med en kanon endast kan skjuta mot vertikala, upprättstående mål. En haubits däremot kan medelst sin kasteld användas mot horisontala mål. Om en fiende inbryter i vårt land, vare sig sjöledes eller öfver landgränsen, så blir det första, han kommer att göra, att skaffa sig en operationsbas och starkt befästa densamma för att sålunda bereda sig en säker utgångspunkt för fortsatta operationer. För oss är det under sådana förhållanden angeläget att snarast möjligt kunna mobilisera vår armé och föra den mot fienden för att söka slå honom, innan han på det ena eller andra sättet fått förstärkningar, och vi måste då vara beredda på att kunna angripa hans befästade operationsbas och de starka fältbefästningar, som han uppfört till densammas tryggande. Vid sådana tillfällen äro positionshaubitser oundgängligen nödvändiga, och det är positionsartilleriets hufvuduppgift att beskjuta dessa befästningar. Men just af denna positionsartilleriets hufvuduppgift måste följa, att haubitserna också blifva den hufvudsakliga beväpningen i positionsartilleriet, ty eljest skulle det i dylika fall med positionsartilleriet afsedda ändamålet icke komma att fullständigt uppnås. Det är af denna anledning, som man kommit till den meningen — hvilken myndigheterna gilla — att beväpningen inom positionsartilleriet bör, fränsetd kulsprutbatterierna, utgöras till $\frac{2}{3}$

af haubitser och endast till $\frac{1}{3}$ af kanoner. Man har kommit därhän efter en mogen ompröfning och under förutsättning, att man därigenom skulle bättre vinna det med positionsartilleriet afsedda ändamålet.

Om nu emellertid utskottets förslag skulle blifva af Riksdagen bifallet, kommer därigenom positionsartilleriets stridsvärde att i väsentlig grad minskas, ty man kan då vid mobilisering icke medföra i linjeformationerna mer än 16 haubitser i stället för beräknade 24, enär det ju under alla omständigheter är nödvändigt att hafva haubitser vid åtminstone ett depåbatteri och dessutom såsom reserv. Kungl. Maj:ts förslag innebär, att man genast skall kunna föra i fält 24 haubitser eller 2 fulltaliga divisioner och dessutom hafva haubitser för depåbatterier och såsom reserv, medan däremot statsutskottets förslag innebär, såsom jag nyss framhöll, att man icke kan för linjen afse mera än 16 haubitser. Det är alltså en väsentlig skillnad mellan de båda förslagen. Men kan det, när förhållandena äro sådana, vara en klok hushållning att här, såsom utskottet föreslagit, spara in ett belopp af 614,000 kronor, då man för dessa erhåller ett så väsentligen stegradt stridsvärde?!

Det är efter noggrant öfvervägande, som denna framställning har blifvit gjord, och syftet med densamma är att äfven på detta område åstadkomma en planmässig utveckling. Detta vapen är oss oundgängligen nödvändigt, ifall det gäller för oss att gå emot en fiende för att kasta honom ut ur landet.

Herr Christiernson: Herr talman, mina herrar! Herr statsrådet och chefen för kungl. landtförsvarsdepartementet har här utvecklat de skäl, som föranledt honom att vidtaga förändring i det ursprungliga förslaget om positionsartilleriet, och han reducerade hela saken till en fråga om materielen samt framhöll, att det icke gällde ändring i fråga om personalen. Jag antager, att det är tilltalande för kammaren att veta, att det icke behöfves nya aflöningar, nya anslag till en större personal vid artilleriet. Men jag undrar, om denna fråga i sitt nuvarande läge är endast en materielfråga. Är icke denna frågas behandling under de senaste 5 à 6 åren, som den förelegat i Riksdagen, ett vittnesbörd om, huru osäkert det är att sätta tilltro till de militära auktoriteterna, hurusom det ena året det heter så och det andra så. Vi erinra oss, att den ursprungliga fordran gällde ett sammanlagdt pjesantal af 72 pjeser, $\frac{2}{3}$ kanoner och $\frac{1}{3}$ haubitser, sammanblandadt med kulsprutor i batterier, så att hvarje division skulle bestå af $\frac{2}{3}$ kanoner och $\frac{1}{3}$ haubitser, hvartill skulle komma kulsprutor. Jag har visserligen en mycket ringa erfarenhet i detta afseende, endast 3 månaders artillerivärnplikt; men nog tycker jag det är underligt, att man någonsin kunnat foga in kulsprutor i divisioner, som bestå af så groft artilleri som detta. Och vi se, att den uppfattningen nu gjort sig gällande, att det icke är lämpligt. Ja, man har ändrat uppfattningen så mycket, att man

*Angående
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

*Angående
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

icke ens anser det riktigt, att haubitser och kanoner tillhöra samma division; nu har man föreslagit särskilda haubitsdivisioner och särskilda kanondivisioner. För öfrigt vill jag erinra därom, att det betänkande, hvari dåvarande statsrådet och chefen för kungl. landtförsvarsdepartementet uttalade sin anslutning till förslaget om uppställande af positionsartilleri, utvisar, att detta skedde särskildt med tanke på Stockholms försvar, d. v. ställningarna Uppsala och Södertälje. Jag tror, att detta afviker i någon mån från hvad den nuvarande chefen för landtförsvarsdepartementet uttalat. Den senares uppfattning är enligt min mening den riktiga. Men jag har velat framhålla saken för att visa, huru åsikterna växla: ena året gör sig den uppfattningen gällande, andra året en annan. Jag skall be att få citera några yttranden i denna fråga, som fällt under de olika åren.

I generalstabens härordningsförslag år 1901 heter det: »De båda förstnämnda (12 cm. kanoner och 12 cm. haubitser) pjesslagen förena rörlighet och verkan på ändamålsenligt vis». Kammarens ledamöter torde erinra sig, huru det står i nu föreliggande statsverksproposition på sid. 57, och finna däraf, att erfarenheten i detta hänseende är vunnen under åren 1904 och 1905; men ändå var generalstaben färdig 1901 att säga, att de båda förstnämnda slagen, nämligen 12 cm. kanoner och 12 cm. haubitser, förena alla utmärkta egenskaper! Jag erinrar mig icke för tillfället, huruvida vi hafva några 12 cm. haubitser. 12 cm. kanoner hafva vi, men beträffande dem har man kommit underfund med att de icke äro lämpliga.

Redan före 1902 var generalfälttygmästaren i sin skrifvelse af den 11 november 1901 färdig att säga på följande sätt: »På grund af vunnen erfarenhet vid försöken med fältkanoner som haubitser kunde man hysa berättigad förhoppning om att nu ifrågasatta pröfning skulle inom jämförelsevis kort tid leda till afgörande resultat», hvarför han begärde 1,100,000 kr., däraf 100,000 kr. redan samma år för att inköpa bland annat en fälthaubitsdivision och för öfrigt pjäser för detta artilleri. Men dåvarande statsrådet och chefen för kungl. landtförsvarsdepartementet, Crusebjörn, ansåg då, att på grund af det opröfvade i frågan och ur kostnadssynpunkt borde man nöja sig med de 100,000 kr., som regeringen begärde. Han sade, att frågan var alldeles opröfvad; men redan 1901 ansåg, som förut nämnts, generalstaben, att man då hade en sådan erfarenhet om frågan, att man kunde anse dessa båda pjesslag såsom synnerligen lämpliga! Det är betecknande, att man någon tid därefter upplyste, att »12 cm.» haubitser var ett tryckfel; man hade menat 15 cm. Det kan vara lämpligt ibland att ha tryckfel.

År 1903 var generalfälttygmästaren på det klara med, att det var nödvändigt att redan då anskaffa materiel för positionsartilleriet, och begärde ett anslag af 1,200,000 kr.; och naturligtvis tillstyrktes det af armeförvaltningen. Statsrådet och chefen för kungl. landtförsvarsdepartementet ansåg då med hänsyn till de stora kostnaderna, att det borde anstå med detta, och om jag icke misstager mig, fram-

hölls det, att det kunde vara olämpligt att i Riksdagen framlägga så stora anslagskraf på en gång, ty då vore det icke så lätt att genomdrifva dem. Men man begärde för anskaffande af ammunition till de gamla 12 cm. kanonerna 409,000 kr. Det begärda fördelades på 3 år, och den sista tredjedelen anvisades under fjolåret. Nu har man kommit underfund med, att 12 cm. kanoner icke längre äro lämpliga; det lämpliga är 10¹/₂ cm. Vi se således, att det, som framlades för Riksdagen 1901 såsom grundadt på erfarenhet och ompröfvadt af militära auktoriteter — af detta finnes icke mera kvar än namnet »positionsartilleri». Det är det enda, vi här känna igen. Därmed har jag naturligtvis icke velat rikta det ringaste klander mot den nuvarande krigsministern. Men detta förhållande ger mig anledning — utan att på något sätt vilja ironisera — att erinra om ett citat, som vi hörde för någon tid sedan här i kammaren: att man icke alltför mycket bör lita på de utredande myndigheterna, utan låta sitt eget sunda bondförnuft komma till någon rätt åtminstone.

År 1905 i statsverkspropositionen talas det fortfarande om de gamla divisionerna och den gamla indelningen af positionsartilleriet. Man tyckes icke hafva någon aning om att tiden förändrats, trots att det finnes en skriftelse från 1903 eller 1902, där det framhålles, att en del förändringar voro behöfliga. 1905 begärdes, utom den sista tredjedelen af ammunitionskostnaden, äfven 30,000 kr. till utredning angående 12 cm. kanoner, och det framhölls på samma gång, att all öfrig materiel måste anskaffas, d. v. s. där sades tydligen, att 12 cm. kanoner kunde gå an. Nu veta vi, att de icke duga längre. Då synes det mig, att Riksdagen fått betala ut något för mycket för ammunition till dessa kanoner, som redan anses föråldrade och icke fältdugliga för positionsartilleriet. Det hade då ur alla synpunkter varit lämpligt, om anslagskrafvet i det hänseendet begränsats något. Nu hafva vi kanske om några år en del kanoner med ett antal skott, beräknade för mobiliseringsbehof, om hvilka det säges, att de äro olämpliga och därför antagligen icke komma till någon vidare användning. Vi se, huru en sådan fråga som denna väger än hit och än dit; den ena generalen har den uppfattningen och generalfälttygmästaren eller någon annan auktoritet vill gärna hafva allting på en gång; och sedan får man höra, att om Riksdagen tillmötesgått denna framställning, så har man icke precis kastat ut några millioner i sjön — det vill jag icke påstå — men åtminstone ökat uppsättningen af antikverad materiel i stället för att få den nytta, man afsåg med anslaget. Det hade således varit bra, om man varit mera kritisk.

Med hänsyn till det nu framhållna tror jag mig vara berättigad att säga, att frågan icke förlorar på att ligga till sig litet; ty som vi hört saken från statsrådsbanken, så är den mycket bra, men se vi några år tillbaka i tiden, finna vi, att frågan utvecklats sig. Däraf drager jag den slutsatsen, att det bästa sättet att gagna frågan

Angående
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

om positionsartilleriet är att låta den ligga till sig några år. Då kanske man kommer underfund med, att haubitser är det *enda*, som kan användas — eller kanske kanoner, det är omöjligt att säga. Man har anledning antaga, att några år härefter skall erfarenheten från statsrådsbänken vara ännu större, och då kan det ju hända, att vi icke behöfva votera om ett så stort anslag.

Med anledning häraf tillåter jag mig hemställa om afslag å utskottets hemställan, och att kammaren icke heller måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition. Jag anser, att det enda riktiga är att bordlägga frågan om positionsartilleriet några år fram i tiden, så att vi få den fullständigt utredd och således erhålla det allra lämpligaste, samt att vi hinna glömma någon del af de uttalanden i frågan, som äro gjorda under de sista 5 åren.

Herr Palme: Herr talman, mina herrar! Den omständigheten, som den siste ärade talaren framhöll, att statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet på sin tid ställde sig skeptisk och kritisk mot det förslag om fälthaubitsers införande, som då väcktes, bör ju vara tillfredsställande för denna kammare att konstatera och endast bidra till att ytterligare stryka under behovet, när nuvarande chefen för landtförsvarsdepartementet kommer och säger: nu är frågan utredd och nu kan jag med godt samvete framlägga ett definitivt förslag.

Den föregående talaren framhöll, hurusom åsikterna i denna fråga successivt utvecklats sig under loppet af de senaste 6 eller 7 åren, och hurusom från 1890 års plan man har öfvergått till 1902 års kommittéförslag och därefter yttermera funnit bekräftelse på de i detta kommittéförslag uttalade åsikter. Ja, mina herrar, detta är ju helt naturligt, och det skulle vara ganska underligt, om icke vår krigsstyrelse skulle tillgodogöra sig de erfarenheter, som med blod blifvit köpta på andra ställen i världen. 1902 års kommittébetänkande baserades på erfarenheterna från boerkriget, och då gällde det att tillgodogöra sig dessa erfarenheter; däraf det förslag, som då framkom. Sedermera har ytterligare tillkommit kriget i Ostasien, då dessa 15. cm haubitsers stridsvärde till full evidens ådagalagts. Det bör således för hvarje vän af nödig sparsamhet med statens medel vara tillfredsställande att se, hurusom krigsstyrelsen, ända tills den ansett sig hafva en fullständigt klar, på faktisk erfarenhet baserad åsikt, först då kommer med sitt förslag, ett förslag, som enligt mitt förmenande är stödt på de mest ovedersägliga skäl.

Jag tror för min del, att hvarje vän af fosterlandets försvar måste vara statsutskottet erkänsam för den gifmilda hand, med hvilken utskottet gått till mötes det anslagsäskande, som i år på denna hufvudtitel förekommit, men å andra sidan föreställer jag mig, att vi litet hvar måste hafva den öfvertygelsen, att krigsstyrelsen eller regeringen icke af innevarande års Riksdag begärt mera, än hvad man ansett alldeles nödvändigt. Svenska Riksdagen är

sedan länge van vid att på denna hufvudtitel få mycket stora anslagsäskanden med en högst väsentlig prutmån. För min del kan jag icke komma till någon annan öfvertygelse, än att de anslagsäskanden, som i år gjorts, icke tillåta sådan prutmån, utan att man begärt just hvad som erfordrats.

Om den fråga, som nu ligger före, hafva uppkommit olikheter i åsikter mellan utskottet och Kungl. Maj:ts regering, och då dessa olikheter äro dels af principiell och dels af ekonomisk natur, vill jag tillåta mig att till den utredning, som nyss lämnades af chefen för landtförsvarsdepartementet, ännu lägga några ord.

Med full rätt uppställes den satsen, att vår här och vår flotta afse försvar och icke anfall, men denna i och för sig riktiga sats har ledt till missförstånd. Det är visserligen sant, att man knappast numera kan tänka sig några sådana omständigheter, då vi kunna behöfva drifva ett anfallskrig, men äfven ett försvarskrig måste hafva till slutligt mål seger, och seger kan icke vinnas utan angrepp. Därför måste man fästa större vikt vid de medel, man har till angrepp, än vid sådana, som man har till försvar. Äfven den nu föreliggande frågan kan ses ur denna synpunkt.

Om vi tänka litet närmare på det, som chefen för landtförsvarsdepartementet nyss framhöll, nämligen en fientlig landstigning, då är det första, som fienden gör, att befästa sig. Han skall föra i land trupper och förråd af alla slag, och denna inskeppning måste vara trygg, och han skall trygga sin reträtt, om den eventualiteten skulle inträffa, att han blir slagen. När vår hufvudarmé rycker emot en fiende, som landstigit, då mötes den sålunda af fientliga befästningar, som det gäller att öfvervinna, befästningar, mot hvilka vårt fältartilleri ingenting förmår. Positionsartilleriet eller fälthärens tunga artilleri, såsom det rätteligen bör kallas, måste fram. Då hafva vi att välja emellan våra 12 cm. kanoner eller dessa 15 cm. haubitser. Herrarne veta, att kanonen är en artilleripjes, som i flack bana afser att skada eller förstöra ett vertikalt mål. Haubitzen är en artilleripjes, som kastar ut sina projektiler med en hög bana och afser att uppifrån nå ett horisontellt mål. Då det nu gäller att mot en sådan fientlig förskansning föra fram positionsartilleriet, mötas vi genast af en olägenhet därutinnan, att kanonen är väsentlig tyngre än haubitzen. Haubitzen väger omkring 2,300 kilogram, kanonen väger 6 à 700 kilogram mera. Den är alltså väsentligt svårare att föra fram, i all synnerhet då det gäller att föra artilleriet i terräng. När sedermera dessa pjäser skola bringas i ställning, måste åt kanonen göras en omsorgsfullt förberedd bäddning af trävirke, på hvilken rekylkilar ställas för att motväga den häftiga rekyl, som inträffar. Dessutom måste kanonen lyftas upp från de tapplager, där den befinner sig under marsch, för att läggas i stridstapplager. Allt detta förekommer icke med haubitzen. Haubitzen är genast färdig; man kör in på närmaste gärde och så är den färdig. När kanonen skall föras in på sin plats, måste man i

*Angående
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Angående
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)

regel hafva ett bröstvärn framför. Kanonen måste dock ställas, så att säga, ansikte mot ansikte med det fientliga artilleriet. Kanonen är utsatt för eld, då den föres in i sitt batteri; haubitsen är icke utsatt för eld; den ställer man bakom ett berg eller en skogsdunge och skjuter däröfver. Och hvad beträffar eldverkan af kanonen, så är den, såsom chefen för landtförsvarsdepartementet redan framhållit, gentemot moderna befästningar ingen eller obetydlig, då däremot haubitsen fullständigt tillintetgör en fientlig befästning. En haubits' projektil med 41 kilograms vikt slår igenom ett granat-skjulstak, bestående af tre lager bjälkar med en meter jord däröfver. Den laddning af 8 kilogram pikrinsyra, som finnes i haubitsen, är måhända tillräcklig att, om den, väl fördämd, lägges under denna plenisal, åstadkomma, att nya val finge äga rum från Ystad ända upp till Haparanda.

Nu förekomma befästningar icke endast för att skydda en fientlig landstigningsplats, utan hela det moderna fältkriget är numera ofta ett positionskrig. Därför måste vi ovillkorligen för vår armé använda vapen, med hvilka vi kunna tillintetgöra fientliga positioner och befästningar, och då är haubitsen det enda för närvarande kända vapen, som vi kunna använda.

Haubitsen är vidare särdeles lämplig för det aktiva stridssättet, hvarpå hela vår militära utbildning går ut.

Gentemot den föregående talaren vill jag säga, att, om man tager i betraktande, att våra 12 cm. kanoner äro 20 år gamla, de äro utmärkta, men de lämpa sig icke såsom haubitserna att åtfölja en fältarmé; de äro däremot lämpliga att användas vid på förhand beredda positioner. De äro pjeser af *defensiv* natur, och i sådant afseende kunna de göra stor tjänst. Haubitsen åter är ett offensivt vapen.

Jag vill citera ett fackmannayttrande, som jag läste för någon tid sedan: »På kortare afstånd, ända upp till 3,000 meter, kan den grofva kanonen med fördel ersättas af fältkanonen. Båda dessa pjeser hafva samma hufvuduppgift, nämligen elden med granatkartescher mot oskyddade trupper. Båda pjeserna äro lika litet verksamma mot fältbefästningar och trupper, som tagit skydd i sådana.»

Jag började med att tala om de senaste krigens erfarenheter. Jag vill särskildt erinra om det storartade ingrepp, som 15 cm. haubitsen hade vid japanernas seger vid Jalufoden, då det var dessa pjeser, som till en icke oväsentlig del förberedde japanernas seger.

Jag föreställer mig således, att det är ådagalagdt med alldeles ovedersägliga skäl det berättigade i öfvergången från proportionen $\frac{1}{3}$ haubitser och $\frac{2}{3}$ kanoner till proportionen $\frac{2}{3}$ haubitser och $\frac{1}{3}$ kanoner. Vid sådant förhållande förefaller det, som om det vore uteslutande sparsamhetsskäl, som talade för utskottets förslag, men jag vill tillåta mig att stryka under hvad chefen för landtförsvarsdepartementet nyss påpekade, nämligen att inköpet af 36 haubitser blir relativt väsentligt billigare än inköpet af 24 haubitser, emedan

man för hela partiet bör kunna påräkna en högst väsentlig extra rabatt utöfver hvad man kan påräkna, om man endast beställer 24 stycken. Om man har den öfvertygelsen, att man måste komma därhän att anslå medel jämväl till dessa 12 pjäser utöfver de 24, då måste man äfven vara öfvertygad om det riktiga uti att *nu* beställa hela antalet på en gång.

*Angående
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Det är därvid en annan sak i fråga om artilleripjäser, som spelar en stor roll, nämligen den omständigheten, att man gärna eftersträfvat att erhålla en så homogen materiel som möjligt, homogen icke endast beträffande själva kanorröret och dess gods o. s. v., utan äfven i fråga om alla detaljer rörande kanonen, så att en del, som är gjord för en kanon, äfven passar för en annan kanon. Detta kan man vid en efterbeställning icke vänta att få utan åtskilliga olägenheter, och det tarvas en synnerligen noggrann och dyrbar besiktning utöfver den vanliga första besiktningen, som för dessa 24 skulle vara erforderlig.

Då således denna 15 cm.-haubitsen, som nu är föreslagen, ovedersägligen är det yppersta vapen, man i detta afseende för närvarande äger, och då vi måste se denna sanning i ögonen, att om vi nu endast bevilja 24 haubitser, så måste vi snart stå inför nödvändigheten att ytterligare bevilja 12 stycken, och då det således är förenadt med större kostnader att på så sätt beställa i två omgångar, så tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Det kunde kanske vara onödigt att svara på hvad som här andragits för afslag å statsutskottets förslag, och jag borde kunna in-skränka mig till att yrka bifall till detta förslag. Ty det är alldeles klart, att hvad som nu ifrågasatts skall beviljas. Men jag skall dock be att få säga ett par ord.

Den näst föregående talaren sade, att vi i år icke borde pruta på de anslag, som Kungl. Maj:t begärt under fjärde hufvudtiteln, därför att de enligt hans mening blifvit så moderat tilltagna. Men om den ärade talaren ville göra sig besvär med att taga kännedom om dels den förhöjning Kungl. Maj:t begärt i de extra anslagen under denna hufvudtitel och dels de ytterligare militära anslagsfordringar, som man bestämdt vet komma att prövas af denna Riksdag, tror jag, att han skall finna, att de extra anslagen i år komma att ökas i den grad, att någon motsvarighet icke förekommit på många år. Jag tror också, att man bör tänka på hvad som komma skall.

Samme ärade talare gjorde äfven en liten resumé öfver huru dessa haubitser och kanoner skulle komma att verka, och huru besvärligt det skulle blifva att uppställa kanonerna, och ansåg, att vi i anledning däraf nu borde bevilja anslaget till alla haubitserna. Jag vill gifva honom rätt däri, om man tänker på de kanoner, som

*Angående
anskaffning
af positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

nu finnas, eller de, som funnos på den tid, då talaren var artilleri-officer. Men här gäller det i själfva verket icke 12 cm. kanoner, utan här är det fråga om anskaffning af 36 stycken haubitser. Sedermera kommer snart begäran om anslag till 10,5 cm. kanoner, och dessa lära icke vara svärhandterliga. Enligt 1901 års härordningsförslag skulle 12 cm. kanoner och 12 cm. haubitser vara lämpligast, enär man då ansåg positionsartilleriet hufvudsakligen vara afsedt till försvaret af hufvudstaden och trakten däromkring. Nu skall det visserligen fortfarande heta positionsartilleri, men det är afsedt att vara ett tungt fältartilleri, som skall kunna följa den öfriga armén. Därför kommer nog sedermera — det förmodar jag — proposition om anskaffning af särskild belägringsmateriel för att skydda hufvudstaden. Det kan ju också, såsom det säges i statsverkspropositionen, vara lämpligt, att dessa 12 cm. kanoner få ligga på särskilda platser i stockholmstrakten, där man tror, att fienden skall landstiga. Men sedan man en gång lagt dem där, kan man nog vara lugn för, att de icke komma att flyttas därifrån så fort. Det är detta vi skola rätta oss efter i dag. Vi ha i statsutskottet icke föreslagit någon inskränkning i hvad Kungl. Maj:t begärt i afseende på den första stridslinjen.

Kungl. Maj:t har begärt 36 haubitser, däraf 24 i första stridslinjen. Till anskaffande af dessa 24 föreslås nu erforderligt anslag. Jag tror emellertid, att i fråga om denna materiel behöfves litet mera stadga i planerna för dess anskaffande, än förut iakttagits. I betraktande af de framställningar, som förut blifvit gjorda, kan man måhända tänka sig, att allt ännu icke är så klareradt, som önskligt vore. Skulle vi beviljat allt, som Kungl. Maj:t begärt föregående år, skulle vi hafva nedlagt stora kostnader, som nu kunnat undvikas. Jag tror, att vi ej heller nu böra förhast oss, utan att vi böra taga situationen sådan den är, taga den lugnt och försöka att få fullkomligt klargjort, hvilka vapen äro de lämpligaste. Vi hafva sett, huru uppfattningarna växlat. 1900 skulle det vara 12 cm. kanoner och 12 cm. haubitser. 1901 förklarades, att vi borde hafva 48 12 cm. kanoner och 24 15 cm. haubitser. Nu åter skall det vara dubbla antalet haubitser mot kanoner.

Jag tror på grund häraf, att förhållandena verkligen äro sådana, att vi kunna hafva skäl att tänka på saken, men jag tror å andra sidan icke, att vi böra helt och hållet afslå Kungl. Maj:ts förslag. Det är därför, herr talman, jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Christiernson: En ärad talare på stockholmsbanken upplyste, bland annat, att 1885 års kanon är ett defensivt vapen. Men den har dock ingått såsom ett led i positionsartilleriets beväpning, och efter hvad vi alla hört, är positionsartilleriet icke ett defensivt artilleri, utan ett offensivt. Jag finner således häri en

liten motsägelse, och detta kan ju uppväga hvart annat, därest det i mitt anförande skulle finnas någon motsägelse.

Hvad jag emellertid vill säga, är, att, efter alla de upplysningar vi nu fått om positionsartilleriet och med kännedom om det stora antal pjäser, som kom till användande under rysk-japanska kriget, vi icke kunna förvänta, att de 24 haubitser, som nu skulle utgöra vårt tunga fältartilleri, skola räcka till annat än för behofvet här i stockholmstrakten. I statsverkspropositionen, 4:de hufvudtiteln, sidan 49, anföres emellertid, att i vårt land under ett krig komma att bildas vidt skilda operationsområden, och detta innebär ju, att vi måste hafva många dylika afdelningar af positionsartilleriet, om det skall räcka till. När jag har rekapitulerat frågans historik, har det skett af den anledning, att det nog icke kommer att dröja så länge, förr än — likaväl som den nuvarande chefen för landtförsvarsdepartementet kommit underfund med, att hans företrädares argumentering icke duger någonting till — en senare krigsminister kommer underfund med, att det nu föreslagna antalet haubitser, 24 stycken, måste mångdubblas, om det skall räcka till.

Under sådana förhållanden anser jag mig berättigad att fortfarande vidhålla mitt yrkande om afslag å såväl utskottets som Kungl. Maj:ts förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan, 2:o) på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och 3:o) på afslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts berörda framställning. Herr talmannen ansåg förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i följd hvaraf herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen ånyo upptog de båda öfriga yrkandena, af hvilka det under 3:o) omförmälda yrkandet nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jämväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående tjugufjärde punkten i statsutskottets utlåtande n:o 5 antager yrkandet om afslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

*Angående
anskaffning
i positions-
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till Kungl. Maj:ts berörda framställning.

Den omröstning, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 75 ja, men 128 nej, hvadan proposition för hufvudvoteringen erhöi följande af kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i tjugufjärde punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Hufvudvoteringen utvisade 139 ja mot 64 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

*Angående
fortsättande
af fästnings-
arbetena å
Karlsborg.*

Efter föredragning häruppå af *punkten 25*, angående anslag till fortsättande af arbetena å Karlsborgs fästning, begärdes ordet af:

Herr Persson i Stallerhult, som yttrade: Herr talman! Jag har reserverat mig mot utskottets hemställan i denna punkt utan att angifva något som helst skäl för min reservation. Emellertid ber jag att genast få tillkännagifva, att jag icke kommer att framställa något yrkande i denna punkt. Jag anser mig likväl ändå skyldig att med några ord motivera min reservation. Det är ju möjligt, att hvad jag sålunda här kommer att yttra kan hafva någon nytta med sig.

Då Kungl. Maj:ts förslag i fjol förelåg beträffande Karlsborgs fästningsbyggnad, så utreddes hvad kostnaderna skulle blifva, hvilka summor det skulle åtgå för att få fästningen i fullbordadt skick. Den utredning, som då förelåg, slutade på en högre summa än den, som föreslås i den nu föreliggande kungl. propositionen, och det är med glädje och tillfredsställelse man i denna proposition läser, att Karlsborgs fästning snart skulle kunna nå sin fullbordan, så att ytterligare anslag till fästningsbygget därstädes icke vidare skulle behövas.

I fjolårets proposition säges emellertid — sedan kostnaderna, enligt den beräkning, som då förelåg, där blifvit nämnda: »Men härtill komme kostnaderna för inköp af behödig mark för vissa befästningar å Vaberget, uppgående till 89,000 kronor». Nu ser man i

årets proposition, att det är antydt, att det äfven skulle åtgå en viss summa för inköp af mark. När Riksdagen besvarade Kungl. Maj:ts proposition i föl beträffande Karlsborgs fästning, yttrade utskottet beträffande detta markinköp följande, som Riksdagen äfven återgaf i sin skrifvelse till Kungl. Maj:t: »Vid behandlingen af Kungl. Maj:ts nu förevarande framställning har utskottet, beträffande Karlsborgs fästning, fäst sin uppmärksamhet därvid, att, såsom af departementschefens ofvan intagna anförande framgår, uti nu beräknade kostnader för fullbordandet af nämnda fästning inginge till ett icke oväsentligt belopp kostnader för förvärfvande af behöflig mark för vissa befästningar å Vaberget, för hvilket ändamål befästningskommittén icke upptagit någon utgift, hvarförutom äfven annan mark lär vara för dylikt ändamål redan anskaffad, och har utskottet i anledning häraf velat framhålla såsom önskvärdt, att markförvärf för ifrågavarande fästningsanläggning eller arbeten å densamma icke måtte utöfver den af befästningskommittén angifna planen företagas utan föregående hemställan hos Riksdagen.» Efter denna Riksdagens skrifvelse, som innehåller uttalande af önskvärdenheten af att icke något markförvärf företages af Kungl. Maj:t för här angifna ändamål, utan att det först underställes Riksdagens pröfning, kommer Kungl. Maj:t nu och säger, att »för år 1907 skall anvisas 175,000 kronor att utgå till återstående befästningsarbeten, till enligt nådigt bref den 22 juli 1904 beslutadt inköp af mark», etc. Det är hela den pröfning och utredning, som föreligger i fråga om förvärf af mark härvidlag.

Jag för min del kan icke känna mig tillfredsställd med ett så kort svar å denna Riksdagens skrifvelse i här behandlade markförvärfsvråga. När Kungl. Maj:t vidtagit den förändring, att fästningsbygget skulle inskränkas något i förhållande till den förut framlagda planen, skulle man kunnat utgå ifrån att man icke behöfde förvärfva så mycket mark, som åtminstone enligt hvad afdelningen eller jag för min del sökt taga reda på, torde framgå af denna Kungl. Maj:ts begäran. Det kungl. bref, som här åberopas angående beslut att inköpa mark, innehåller, såsom man finner vid genomläsningen af detsamma, att icke mindre än 110,5 har mark skulle inköpas. Det är härvidlag emellertid att märka — något, som den, hvilken närmare studerar det kartblad öfver Karlsborgstrakten, som är tillgängligt för alla, lätt kan öfvertyga sig om — att alla de fort, som redan byggts, äro belägna på kronans mark, hvarför det är för att förvärfva sig terräng *omkring* fortet, som man nu skulle behöfva ytterligare mark.

När man läser den kungl. propositionen beträffande Bodens fästning, finner man, att vederbörande statsråd har sagt, att han icke finner förvärfvandet af marken omkring fortet vara behöfligt, hvarför han äfven minskat utgifterna för Bodens fästning genom att icke upptaga särskild post för förvärfvandet af någon fri vidd omkring fortet därstädes.

*Angående
fortsättande
af fästnings-
arbetena å
Karlsborg.
(Forts.)*

*Angående
fortsättande
af fästnings-
arbetena å
Karlsborg.
(Forts.)*

När man å andra sidan läser detta kungl. bref, enligt hvilket markinköp beslutats, och finner, att detta skall ske i så stor utsträckning som med 220 eller — enligt en i tidningarna synlig uppgift — 242 tunnland, och när man vet, att fortén i alla fall ligga på kronans mark, så kan man icke låta bli att göra den anmärkningen, synes det mig, att man kunde hafva varit så försiktig, att man icke sträfvade efter att förvärfva all den mark, som antydes genom detta kungl. bref. Härpå tror jag icke, att fästningen såsom försvarsfästning skulle komma att lida.

Beträffande fjolårets proposition vill jag tillägga, att när man på afdelningen tog reda på hvad de 89,000 kronorna skulle användas till, fick man veta, att det var till detta markförvärf äfven som till förvärfvandets af någon mark söder om de södra fortén — något, som nu likväl icke är ifrågasatt.

Det är klart, att om man förvärfvar all den mark, hvartill man nu söker att få anslag — men som enligt min och många andras åsikt är alldeles obehöfelig —, så kommer man sedan och vill ha lika stor terräng omkring de södra fortén, och då har man all utsikt, att det skall begäras, att man beviljar anslag härtill eller på annat sätt bereder utväg därför.

När man härtill ser, hur det ställer sig, när staten skall förvärfva mark, att det snart sagdt icke finns någon gräns för priset uppskrufvande — antingen man nu förvärfvar sig marken på frivillighetens väg eller det väljes den väg, som i kungl. brefvet antydes, genom expropriation, och därvidlag finns det icke heller egentligen någon gräns för expropriationsnämnderna att sätta värde på i och för sig egentligen värdelös mark — när man ser detta, upprepar jag, borde, förefaller det mig, Kungl. Maj:t vara försiktig och inskränka markförvärfvet till det minsta möjliga såväl härvidlag som i alla öfriga fall, då det är fråga om att förvärfva mark.

Jag har icke kunnat underlåta att erinra om detta, och jag vill tillägga, att om det funnes möjlighet att inskränka äfven här ifrågasatta markförvärf, skulle det åtminstone hos ortens befolkning — jag undantar dem, som skola skörda direkt vinst därpå — väcka sann tillfredsställelse, om staten icke satte i fråga att göra sig till ägare af så ofantligt stora områden.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Tingsten: Herr talman! Med anledning af den siste ärade talarens yttrande rörande markförvärf ber jag att få förklara, att jag skall fästa all uppmärksamhet vid hvad den ärade talaren anfört och taga frågan under den omsorgsfullaste ompröfning, så att icke mer mark kommer att förvärfvas, än som är *oundgängligen* nödvändigt.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 26.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28—32.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33, angående anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande. *Angående
det frivilliga
skytteväsendet.*

Under denna hufvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till det frivilliga skytteväsendets befrämjande såsom extra anslag för år 1907 bevilja 775,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t dels att under år 1906 för ordnande af skjutbanor samt till bestridande af utgifter för en allmän riksskyttetäfling af tillgängliga medel förskjuta 75,000 kronor, att af ofvanberörda anslag för år 1907 ersättas, dels ock att under följande år använda hvad af anslaget kunde under år 1907 besparas.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen till det frivilliga skytteväsendets befrämjande såsom extra anslag för år 1907 beviljade 650,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under följande år använda hvad af anslaget kunde under år 1907 besparas.

Reservation hade emellertid vid denna punkt afgifvits af herrar *H. P. P. Tamm, Starbäck, Hammarskjöld* och *Johansson* i Aflösa, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Utskottets hemställan föredrogs, hvarefter

Herr Beckman i Linköping yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag anhåller att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts hemställan vid här föredragna punkt angående höjandet af anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

Det utlåtande, som statsutskottet i detta afseende afgifvit, visar, att utskottet behjärtar de skäl, som tala för en ökning af anslaget till den frivilliga skytterörelsen. Det är ju klart, att de skäl, som tala för en sådan sak, äro många. Jag behöfver icke här upprepa de fosterländska motiv, som ligga till grund för den frivilliga skytterörelsens utveckling.

I betraktande af att denna rörelse vunnit en omfattning, som ökas för hvarje år, synes det mig emellertid, som om statsutskottet icke tillräckligt beaktat denna sak. Under det år, som redan gått, har skytterörelsen ökats så mycket, att skytteföreningarnas antal

Angående
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

tillväxt med några hundra. Antalet af de patroner, som behöfvas, har ökat med 1,500,000.

Om man icke vill gå i det raska tempo, som skytterörelsens närmaste målsmän själfva föreslagit, anser jag, att man bör tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, emedan detta håller den gyllene medelvägen.

Herr talman, jag vill icke vara mångordig, utan jag ber blott att få hemställa om bifall till Kungl. Maj:s förslag i frågan.

Herr Öberg: Herr talman! Jag begärde ordet för att uttala den mening, att det synes mig fullt berättigadt, om vi skulle bifalla hvad Kungl. Maj:t i detta afseende begärt, enär under de senare åren intresset för den allmänna skytterörelsen i väsentlig grad ökat, och denna rörelse sålunda behöfver allt det understöd från statens sida, som kan åstadkommas. Det understöd, som nu begäres i den kungl. propositionen, behöfves enligt min uppfattning så mycket mera, som man har stort behof af anslag för åstadkommande af erforderliga skjutbanor och för åstadkommande af förbilligad ammunition, på det att öfningarna må kunna fortgå i den utsträckning och i den skala, som verkligen är behöflig. Jag har mig bekant, att i min hembygd är intresset för den allmänna skytterörelsen ganska starkt, men man har där ej kunnat arbeta i detta fosterländska syfte så kraftigt och ifrigt, som man önskat, därför att man saknat nödiga medel. Jag skulle därför vilja framhålla nödvändigheten af, att man genom att öka statsanslaget ville gå dessa skytteföreningar till mötes, på det att man ej i framtiden må behöfva befara en återgång eller slappnadt intresse för rörelsen. Ty detta skulle enligt min uppfattning vara någonting, som vore högst beklagligt. Och då jag därjämte anser, att denna fosterländska rörelse, som nu så vackert och varmt arbetar i våra svenska bygder, är förtjänt af det understöd, som ligger i en höjning af anslaget, icke blott för bedrifvande af den egentliga skytterörelsen, utan äfven för åstadkommande af s. k. riksskyttetäffingar, så kan jag ej annat än på det lifligaste förorda och i min mån söka medverka till bifall åt Kungl. Maj:ts förslag. Jag tillåter mig därför, herr talman, att, till den kraft och verkan det hafva kan, hos kammarens herrar ledamöter värdsamt hemställa om bifall till den kungl. propositionen, som tydligen sammanfaller med reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Zetterstrand, Silfverschiöld, Kjellén, Kronlund, friherre Hermelin, Neess, Jeansson* i Kalmar, *Jespersion, Rune, Olsson* i Blädinge, *Wawrinsky* i Saltsjöbaden, *Lundblad, Olsson* i See, *Svensson* i Bondön, *Emihén, Sundin, Lundström, Eriksson* i Rödsta, *Vennersten, Thavenius, Bosson, Mallmin* och *Gustafsson* i Mjölby.

Herr Persson i Stallerhult: Jag skall blott be att utan vidare få yrka bifall till statsutskottets förslag i denna punkt; men jag

kanske borde tillägga några ord. Riksdagen har under några af de senare åren höjt detta anslag med 50,000 kronor; och utskottet har denna gång också föreslagit, att ökningen blott skulle bli 50,000 kronor. Om man vill undersöka, huruvida man visat njugghet genom denna höjning i anslaget denna gång i förhållande till föregående år, skall man komma underfund med, att anslaget med dessa 50,000 kronor i förhöjning är rikligare än hvad det var året förut. Man behöfver ju blott räkna efter, att det enligt kungl. propositionen fanns 80,000 anslagsberättigade skyttar, och om man delar upp på dem ett anslag på 600,000 kronor, så får man en summa af 7:50 per skytt. Läger man sedan till dessa 50,000 och delar upp det med det i statsverkspropositionen antydda antalet anslagsberättigade skyttar eller 85,000, så får man ett belopp af 7:77. Således har man genom den föreslagna förhöjningen detta år visat sig frikostigare än det föregående. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Tingsten: Om statsutskottets förslag i denna punkt skulle komma att bifallas och således kammarens och sedermera Riksdagens beslut skulle bli ett afslag på den kungl. propositionen, så komme, såvidt jag känner förhållandena och kan bedöma desamma, ett svårt slag att träffa det frivilliga skytteväsendet, därför att det icke kommer att få tillräckliga medel för anläggningen af de skjutbanor, som erfordras för att utföra den frivilliga skytteverksamheten.

Det är nu i år mer än 80,000 anslagsberättigade skyttar — antalet uppgår till 83- å 84,000 — och om man tillämpar de grunder, som föregående Riksdagar gillat och som Kungl. Maj:t nu har beslutat skola tillämpas för anslagets fördelning i år, blir resultatet det, att — sedan man utbetalt medel till de anslagsposter, hvori skytteanslaget fördelats, nämligen till skytteförbundens öfverstyrelse, till de olika skytteförbunden, till ammunitionsbidrag och årsunderstöd för upprätthållandet af verksamheten inom skytteföreningarna — det för innevarande år blott finnes omkring 65,000 kronor att användas för ordnande af skjutbanor, under det att 188 nya skytteföreningar under senaste året trädt i verksamhet. Dessa 65,000 kronor äro icke på långt tillräckliga för att bestrida de anslagsåskanden, som redan nu gjorts hos skytteförbundens öfverstyrelse, så att man redan den dag, som i dag är, befinner sig på den punkten, att man icke blott icke har medel att tillgodose det närvarande behöfvet, utan icke ens har några medel för de återstående 10 månaderna af detta år. Det måste ovillkorligen inverka förlamande på den frivilliga skytterörelsen, att den ej till sitt förfogande har medel att använda till ordnande af skjutbanor, som ju äro ett nödvändigt element för bedrifvande af skjutverksamhet. På samma sätt kommer det att förhålla sig nästa år, då, om utskottets förslag bifalles, man icke har till sitt förfogande mer än i rundt tal 74,000 kronor att utgå såsom skjutbaneunderstöd, under det att man under de senare

*Angående
det frivilliga
skytteväsendet.*
(Forts.)

åren haft att förfoga i medeltal öfver 120,000 à 125,000 kronor för ifrågakvarande ändamål.

Hvad nu dessa anslag till skjutbanor angår, så pröfvas ansökningarna därom noga först af skytteförbundens verkställande utskott och af Kungl. Maj:ts ombud inom hvarje skytteförbund. Sedermera går ansökningen till skytteförbundens öfverstyrelse och underkastas där noggrann granskning af sakkunnige, och denna granskning mynnar i regel ut i den största sparsamhet. Man anvisar till hvarje skytteförening, som begär anslag, ett ganska lågt belopp för hvarje målskjutningstafva — och antalet tafvor bestämmes i förhållande till antalet skyttar — och vidare beviljas medel till skyddsanordningar vid taforna äfvensom 150 kronor i understöd för anskaffande af materialbod. Af statsmedel går ej något till skjutpaviljonger, telefonledningar och dylikt, utan det få föreningarna själfva besörja med egna medel, hvilka anskaffas genom enskilda uppoffringar, genom anordnande af lotterier, basarer och dylikt. Räknar man tillsammans hvad de enskildas uppoffringar verkligen belöpa sig till, gör detta säkerligen ett mångdubbelt större belopp än hvad som anvisats af statsmedel för att upprätthålla den frivilliga skytteverksamheten.

Jag vågar påstå, att den frivilliga skytteverksamheten täflar med och i viss mån öfverträffar den motsvarande i Schweiz, nämligen i afseende på fältmässig skjutning. I det afseendet hafva vi kommit längst i hela Europa, i det att öfningarna anslutit sig till arméns skjutöfningar och särskildt på senare tider börjat förläggas till terrängen och anordnas såsom verkliga fältskjutningar. Jag vågar tro, och det är min fullkomliga öfvertygelse, att det frivilliga skytteväsendet verkar i mer än ett afseende godt och är väl förtjänt att omhuldas af statsmakterna. Och det är en sanning, att, då våra värnpliktige med det 24:de året ej vidare få någon öfning i skjutning, det ej finnes något annat medel att vidmakthålla skjutfärdigheten än möjligheten att ingå i en frivillig skytteförening. Ty skjutskicklighet förutsätter onpphörlig öfning; och om ögat och handen vänjas ifrån skjutöfningar, kommer skjutfärdigheten snart att gå tillbaka. Jag vill i detta afseende meddela, att till och med i det uti militäriskt afseende starka Tyskland man har föreslagit och diskuterat, att äfven deras skytteföreningar, som för närvarande blott äro sportföreningar, och deras krigareföreningar skulle förses med ett visst antal militära gevär och patroner, för att de tyska reservisterna och landtvärnsmännen skulle i högre grad än hvad nu är fallet kunna få vidmakthålla sin skjutfärdighet.

Det frivilliga skytteväsendet bereder ett väsentligt tillskott till försvaret genom sin verksamhet. Jag upprepar, att det är väl förtjänt att uppmuntras; och jag hoppas, att denna kammare vill understödja denna i bästa mening fosterländska rörelse, som vunnit sin anslutning särskildt i medelklassen och de djupa lederna. Jag vill alltså lägga denna sak kammaren på hjärtat och hoppas på en gynnsam utgång för Kungl. Maj:ts framställning i denna punkt.

Herr Nydal: Jag skall endast be att med ett par ord få uttala min anslutning till dem, som yrkat bifall till reservationen. Jag tror mig veta, att statsutskottets afprutningsförslag framkallat oro och bekymmer bland våra skytteföreningar.

Det synes mig vara tillräckligt utredt och ådagalagd, att skytteföreningarna mer än väl behöfva det af Kungl. Maj:t äskade anslaget för att kunna bedrifva sin för landets försvar så betydelsefulla verksamhet under icke alltför ogynnsamma och bekymmersamma förhållanden. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har ögonskenligen gjort sitt bästa för att med hänsyn till den finansiella ställningen nedpruta de af skytteföreningarnas öfverstyrelse föreslagna anslagsbeloppen, och det vill synas, som om han därvidlag hade prutat allt hvad rimligen kan prutas, om icke mera, då han har lyckats att nedbringa anslagsbeloppet från 900,000 kronor till 775,000 kronor eller med 125,000 kronor. Och så kommer ändock statsutskottet och tillstyrker Riksdagen att ytterligare nedsätta anslagsbeloppet med nya 125,000 kronor eller till 650,000 kronor, och det med en motivering, som, såvidt jag förstår, icke kan tydas annorlunda än så, att det frivilliga skytteväsendet bör hålla en någorlunda jämn lunk i sin utveckling, eller att det icke bör gå framåt så hastigt, som den hittills visat tendens att göra.

Det riktiga är väl, att statsanslaget afpassas efter de behof, som skytterörelsens utveckling företer, och icke tvärtom, såframt man nu verkligen har den meningen, att denna rörelse är något godt och samhällsnyttigt, som staten bör understödja. För min del tror jag, att så är, och jag får säga, att jag hyser en allvarlig farhåga för, att ett bifall till statsutskottets hemställan skulle hämma det löftesrika uppsving, som skytteväsendet, glädjande nog, har fått i vårt land. Jag tror, att våra skyttar för uppehållande af sin fosterländska verksamhet i hög grad förtjäna och äfven behöfva — ty de utgöras ju till stor del af obemedlade eller medellösa personer — behöfva, säger jag, såväl det ekonomiska understöd, som Kungl. Maj:t velat bereda dem, som den moraliska uppmuntran från Riksdagens sida, som skulle ligga i ett riksdagsbeslut i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts hemställan.

Jag hoppas och jag ber, att Andra Kammaren i dag skall visa, att den vet att behärta och tillbörligt uppskatta det oegennyttiga och vackra arbete, som våra skyttar utföra. Och jag tror, att kammaren kan göra detta, utan att bringa någon förvirring i våra statsfinanser, genom att bifalla den af herrar Tamm m. fl. afgifna reservationen. Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till nämnda reservation.

Häruti instämde herrar *Palme, Bromée* i Billsta, *Ahlstrand, Lindh* i Gäfle, *Olsson* i Älfvalsåsen, *Matsson, Camitz, Berggren, af Callerholm, Röing, Gustafsson* i Sjögesta, *Svensson* i Skyllberg, *Segerdahl, Karlsson* i Göteborg, *Otto, Thavenius, Johanson* i Valared,

*Angående
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)*

Angående det frivilliga skytteväsendet. (Forts.) *Neiglick, Sandén, Nilsson i Bonarp, Persson i Killebäckstorp, Hjärne, Beckman i Djursholm, Warburg, Martin, Lovén, Ericsson i Ahlberga, Ekman i Mo gård, Forssling, Henricson och Lindgren i Oskarshamn.*

Herr Hörnstén: Herr talman! Jag skulle ha kunnat inskränka mig till att instämma med mina länskamrater, då jag till fullo delar deras uppfattning angående nödvändigheten af att på bästa sätt understödja den frivilliga skytterörelsen. Men jag kan icke göra detta instämmande utan en viss reservation, och denna gäller ett missbruk, som i vissa trakter af vårt land synes vilja insmyga sig i skytteföreningsväsendet, det missbruket nämligen, att vid öfningarna å skjutbanorna anordnas — jag vågar säga riktiga rusdryckstillställningar. Detta är ju något, som har blifvit påpekadt i pressen såsom en otillbörlighet, hvilken icke borde få förekomma i en rörelse med så fosterländskt syfte som skytterörelsen.

Jag har själf varit i tillfälle att bevittna någonting, som icke just varit ägnadt att höja denna sak, utan tvärtom. Jag känner nämligen speciellt en sådan förening, där skyttarne tilläto sig att draga med sig rusdrycker, hvilka de vid skjutbanorna som markörer anställda skolbarnen kommo öfver, och hvilket gaf läraren vid den skola, där dessa barn erhöilo undervisning, anledning att ge dem en extra lektion i höflighet och ordentlighet. Det är ju klart, att å detta sätt att missbruka skytterörelsen bör ägnas all uppmärksamhet. Jag beklagar, att jag icke på förhand beredt mig att yttra mig i denna fråga, hvilket gör, att jag icke tagit del af skytterörelsens statuter. Jag hoppas dock, att den man, som står vid styret för denna rörelse, nämligen chefen för landtförsvaret, skall beakta den tanke, jag här velat framföra, därest det skulle finnas lämpligt att införa några bestämmelser, som reagera mot det af mig nu påpekade missförhållandet. Då jag är öfvertygad om att så vid förefallande behof kommer att ske, är jag beredd att med min röst understödja den kungl. propositionen i fråga om högre anslag till den frivilliga skytterörelsen, och yrkar alltså äfven jag bifall till reservationen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Jämlikt de därunder förekomna yrkandena gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Emellertid begärdes votering, hvilken ock företogs efter följande nu uppsatta och godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i trettiotredje punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 5, bifaller Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Angående
det frivilliga
skytteväsendet.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utvisade 130 ja mot 72 nej; och hade kammaren således bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Punkterna 34—36.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 37.

Lades till handlingarna.

Punkten 38.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Herr *K. H. Branting* aflämnade en af honom med flere under-tecknad motion, n:o 137, i anledning af Kungl Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 10 till och med 22 äfvensom §§ 25 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.

Denna motion bordlades på begäran.

I anseende till den långt framskridna tiden uppskötos nu kam-marens förhandlingar till kl. 7 e. m., då enligt utfärdadt anslag detta sammanträde skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,56 e. m.

In fidem

Herman Palmgren